

مناسب سازی فارسی

دوره متوسطه اول

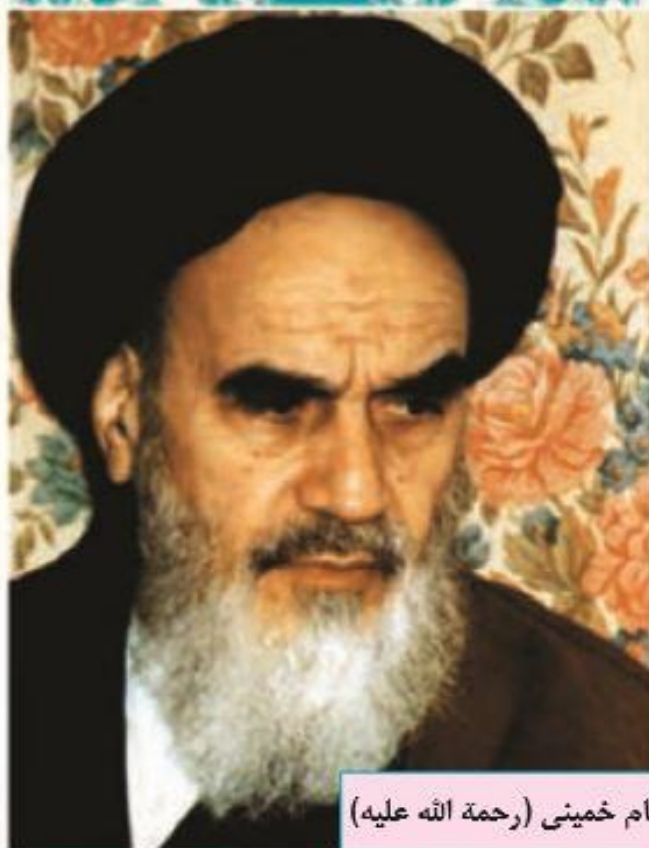
پایه هشتم

معاونت برنامه ریزی آموزشی و توانبخشی

کارشناسی گروه دانش آموزان با آسیب شنوایی

سال تحصیلی ۹۸-۹۹

امام خمینی (رحمة الله علیه)

فرزندان عزیزم، امید است با نشاط و خرمی درس هایتان را خوب بخوانید و در همان حال، به وظایف اسلامی که انسان‌ها را می‌سازد، عمل کنید و اخلاق خود را نیکو کنید و اطاعت و خدمت پدران و مادرانتان را غنیمت بشمارید.

مقدمه

سخنی با دبیران ارجمند

به نام خداوند جان آفرین
حکیم سخن در زبان آفرین
پروردگار حکیم را سپاس می‌گوییم که بخت بلند خدمت به دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی را روزی ما قرار داده است.
پس از حمد و ستایش پروردگار مهربان، به آگاهی همکاران ارجمند می‌رسانیم که در راستای سیاست‌های اجرایی سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور در زمینه مناسب‌سازی محتواهای آموزشی با توجه به توانایی و ویژگی‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، محتوای مناسب‌سازی پیش‌رو به منظور تسهیل در فرایند یاددهی - یادگیری ویژه دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی تهیه و تدوین شده است و جایگزینی برای کتاب مرجع نمی‌باشد.
شایسته است همکاران گرامی در زمان تدریس، کتاب‌های درسی مرجع را در اولویت قرار دهند.

قبل از اینکه به برخی موارد مورد نیاز در تدریس کتاب فارسی بپردازیم لازم است به موضوع مهمی اشاره کنیم و آن اینکه؛ در شرایطی که اینترنت و سایت‌های مختلف اینترنتی معتبر، به راحتی و در کمترین زمان ممکن، اقیانوسی از اطلاعات مورد نیاز را در اختیارمان قرار می‌دهد، شایسته است معلمان محترم مدارس دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی، با استفاده از این فن‌آوری ارزشمند، مطالب درسی را به دانش‌آموزان که شناخت بسیار کمی نسبت به دنیای پیرامون خود دارند، ارائه نمایند. در اینجا لازم است به چند نکته مهم و کلی که ضروری است همکاران محترم در هنگام تدریس به کار بندند اشاره و تاکید گردد که با اجرای آنها، روند آموزش با موفقیت بیشتری روبرو خواهد شد.

۱- کتابهای درسی

کتابهای درسی دانش‌آموزان، سرشار از مطالب و مباحث انتزاعی و غیر انتزاعی است که گاه درک و دریافت آنها برای دانش‌آموزان مدارس عادی دشوار است چه بسا برای دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی دشوارتر! بنابراین لزوم بازنگری در روش تدریس مطالب درسی، امری بسیار ضروری است که لازم است مد نظر همه‌ی همکاران گرامی قرار گیرد. بدین منظور، از دبیران محترم و گرانقدر درخواست می‌گردد حتماً از سایت‌های معتبر و ابزار و وسایل هوشمند که امکان استفاده‌ی مفید از انبوه اطلاعات فراهم می‌سازند را در کلاس درس استفاده نمایند. سایت‌های اینترنتی معتبر، ابزاری قوی و قابل استفاده در هر لحظه به عنوان وسایل کمک

آموزشی، بسیاری از مشکلات و تنگناهای هنگام تدریس را رفع خواهند نمود و به دانش‌آموزان برای فهم بهتر درس کمک خواهند کرد.

۲- درک مطلب

در ارتباط با مبحث مهم و بنیادی درک مطلب، تلاش گردد در آموزش هر درس، بعد از ارائه‌ی مطلب، شاگردان هر آنچه را دریافت کرده‌اند برای همدیگر توضیح دهند و خلاصه‌ای از آن را بنویسند. درک مطلب و خلاصه نویسی، در آموزش درست مطالب، برای پیشرفت دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی بسیار راهگشاست.

۳- افزایش خزانگی لغات دانش‌آموزان

تکرار و تمرین کلمه‌های مترادف و متضاد و هم خانواده در هنگام ارائه مطلب و تدریس، به دانش‌آموزان کمک خواهد کرد تا واژه‌های بیشتری را بیاموزند و به حافظه بسپارند تا هنگام نوشتن و یا صحبت کردن از آنها استفاده کنند.

۴- زبان آموزی

در پایان هر جلسه، با استفاده از انواع فعل، فاعل، صفت و قیده‌های متنوع با دانش‌آموزان جمله‌سازی تمرین شود تا در زمینه‌ی زبان آموزی، هم به صورت گفتاری و هم نوشتاری رشد و پیشرفت داشته باشند (می‌توان در این زمینه از کتاب‌های زبان آموزی و جمله سازی دوره ابتدایی کمک گرفت).

در اینجا به رعایت برخی نکات مربوط به تدریس کتاب فارسی سال هشتم اشاره می‌گردد:

الف- برخی از درس‌ها و روان‌خوانی‌ها صرفاً برای مطالعه آزاد است و دبیران محترم باتوجه به توانایی‌های دانش‌آموزان کلاس، می‌توانند برای گسترش و تقویت زبان آموزی از آنها استفاده نمایند.

ب- در آغاز تدریس هر درس، لازم است از سیستم هوشمند کلاس استفاده و هر قسمت از درس بر روی پرده نشان داده شود تا دانش‌آموزان، همه واژه‌ها را به صورت بزرگ و با وضوح بیشتری ببینند و تلفظ درست آنها را با معلم گرمی، تکرار کنند تا بهتر فرا بگیرند. چنانچه کلاس، مجهز به سیستم هوشمند نباشد، دبیر محترم، هر بخش از درس را بر روی تخته کلاس بنویسد و مراحل گفته شده را انجام دهد.

پ- تفاوت متن‌های کهن و معاصر با استفاده از کتاب‌ها و نوشته‌های مختلف بازگو شود.

ت- به منظور افزایش خزانه لغات دانش‌آموزان، در کلاس تأکید گردد که واژه‌های جدید مربوط به هر درس حتماً به حافظه سپرده شود.

ث- ضروری است در هنگام آموزش واژه‌های جدید، از تصویر، نمایش ماکت یا فیلم استفاده گردد.

ج- در قسمت دانش‌های زبانی و ادبی، کادرهای نارنجی رنگی است که حاوی مطالب مختلف و دقیقی درباره مهارت نوشتن املا است. لطفاً این بخش با دقت و توجه بیشتری آموزش داده شود.

۵- مهارت نوشتاری

از آنجایی که لازم است دانش‌آموزان ما در زمینه مهارت‌های نوشتاری از جمله نوشتن انشاء، آموزش‌های لازم را دریافت نمایند به ذکر چند راهکار بسنده می‌کنیم. امید آنکه مورد استفاده همکاران عزیز و گرامی واقع گردد:

الف- در جلسات آغازین بهتر است جمله سازی با واژه های مختلف انتزاعی و غیر انتزاعی تمرین گردد.

- همچنین می‌توانیم جمله‌های درهم ریخته ای را در اختیارشان قرار دهیم و از آنها بخواهیم تا جمله ها را مرتب و کامل کنند.

ب- برای آموزش انشاء لازم است از روش‌های مجسم و نیمه مجسم و به پرداختن به مفاهیم انتزاعی بهره برده شود. در اینجا به چند مورد در زمینه نوشتن به روش مجسم اشاره می‌کنیم:

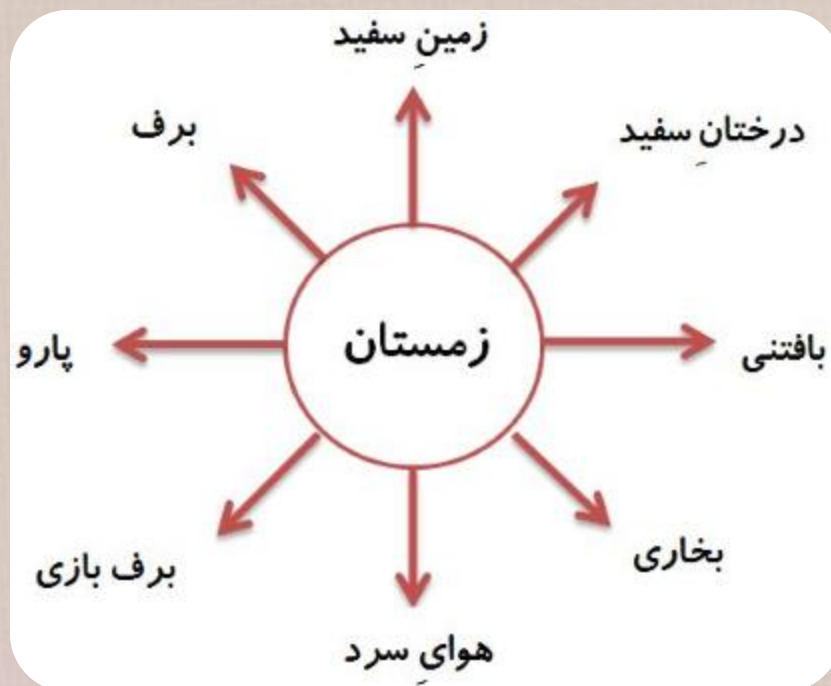
۱- از دانش‌آموزان می‌خواهیم درباره ابزار و وسایل ساده داخل کلاس و چیزهایی که در کنار دستشان و یا داخل کیفشان دارند چند جمله‌ای بنویسند. مثلاً اینکه آن وسیله چه رنگی دارد؟ بزرگ است یا کوچک؟ اگر خوردنی است چه مزه‌ای دارد؟ از آن وسیله چه استفاده‌ای می‌توان کرد؟ و غیره

۲- دانش‌آموزان به حیاط و یا بوستانی که در نزدیکی مدرسه است برده شوند و درباره هر آنچه که می‌بینند، بنویسند و از نوشتن ترس و نگرانی نداشته باشند. همکاران محترم برای این بخش، حتماً جایزه‌ای در نظر بگیرند تا شاگردان شوق بیشتری برای نوشتن پیدا کنند.

۳- یک داستان کوتاه برای دانش‌آموزان بخوانیم و یا تعریف کنیم سپس از آنها بخواهیم تا هر آنچه را که فهمیده‌اند در چند جمله بنویسند.

- ۴- از شاگردان بخواهیم بعضی از درسهای کتاب فارسی را که در قالب داستان هستند و قبلاً به آنها درس داده‌ایم، خلاصه نویسی کنند یعنی در ساعت انشا، دوباره از روی آن درس بخوانند و هر چه را که فهمیده‌اند بنویسند.
- ۵- اگر در اردوی دانش‌آموزی سالهای گذشته و سال جاری شرکت کرده‌اند هرچه را که به یاد دارند بر روی کاغذ بنویسند.
- ۶- درباره سفرهای خانوادگی خود، چند جمله‌ای بنویسند.
- ۷- درباره فیلمها و یا مجموعه‌های تلویزیونی که تماشا می‌کنند چند جمله‌ای بنویسند.
- ۸- دانش‌آموزان، درباره اتفاقات مختلف و جدیدی که در دنیا و کشور عزیزمان به وقوع پیوسته است و باخبر هستند و یا در تلویزیون تماشا کرده‌اند مطالبی بنویسند.
- ۹- دانش‌آموزان از کتابخانه مدرسه، کتاب داستان، امانت بگیرند و بخوانند سپس خلاصه‌ای از آن را بنویسند.
- ۱۰- دانش‌آموزان به گروه‌های دو یا چند نفره تقسیم شوند و با کمک و همفکری، انشای گروهی بنویسند. در این نوع انشاء نوشتن، شاگردان از تجربیات همدیگر به خوبی بهره می‌برند.
- ۱۱- یکی از روش‌های دیگر نوشتن انشاء، استفاده از روش **بارش فکری** است. در این روش، معلم دایره‌ای به شکل خورشید و شعاع‌هایش در گوشه‌ای از تخته‌ی کلاس ترسیم نماید. سپس موضوعی را انتخاب کرده و در مرکز دایره بنویسد. مثلاً کلمه‌ی «زمستان»، سپس از شاگردان بخواهد تا بگویند با شنیدن کلمه‌ی زمستان به یاد چه چیزهایی می‌افتند. سپس هر کدام از کلمه‌هایی را که شاگردان گفته‌اند، در مقابل یکی از شعاع‌های خورشید بنویسند.

مثلاً برف - هوای سرد - بافتنی - زمین سفید - پارو - بخاری - برف بازی و ...

سپس با کمک شاگردان درباره هر کدام از آن کلمه ها، در سمت دیگر تخته کلاس، جمله بنویسند. وقتی که با همه کلمات، جمله هایی نوشته شد شاگردان خواهند دید که موفق شده اند. یک صفحه درباره زمستان، با جمله هایی مرتبط با هم، انشاء نوشته اند. با اطمینان می توان گفت نوشتن انشاء به صورت گروهی، یکی از زیباترین تجربه های آنان خواهد بود. تأکید می گردد بعد از اینکه دانش آموزان با استفاده از روش های مختلف گفته شده، انشاء خود را نوشتند، معلم کلاس حتماً با دقت مطالب نوشته شده را تصحیح نماید و در صورت نیاز، شکل درست کلمه ها و جمله ها را بنویسد تا دانش آموزان متوجه اشتباهات نوشتاری خود گردند.

از همکاران گرامی درخواست می‌گردد که در زنگ انشاء به دانش‌آموزان تأکید نمایند هر آنچه را که در ذهن دارند به راحتی بنویسند و هیچ‌گونه هراسی از نوشتن نداشته باشند.

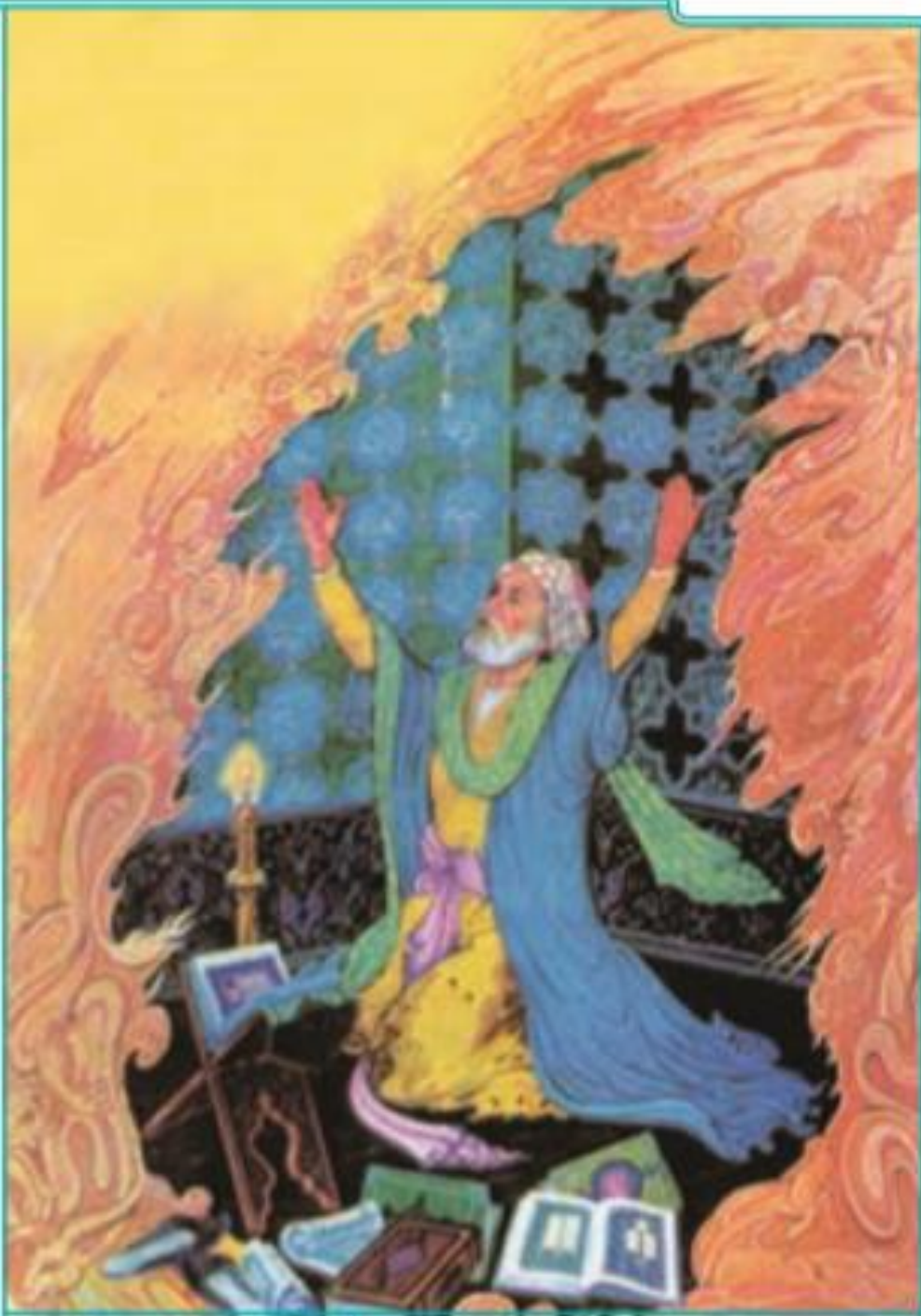
در پایان شایسته است یادآور شویم که محتوای مناسب سازی پیش روی شما دستاورد کوشش و همکاری کارگروه شهرستان های استان تهران با عضویت خانم ها مریم محمدمرادی، مهناز سوادیان و آقای علی قلیزاده است که بی گمان از لغزش و کاستی به دور نمی باشد. از این رو پذیرای انتقادات، پیشنهادات و دیدگاه های سازنده ی همکاران گرامی در راستای اصلاح و بهینه سازی محتوا می باشیم.

ستایش

ای نام کموی تو، سرد فتر دیوان ما

وی طلعت روی تو، زینت ده عنوان ما

مستوره کردستانی

توضیحات:

برای تدریس شعر ستایش، همکاران گرامی بر اساس میزان توانایی های دانش آموزان، بیت ها را به صورت ساده و قابل فهم معنی نمایند و به داستان های قرآنی که در متن شعر درج شده، توجه داشته باشند. مثلاً بیت پنجم مربوط به سرد و گلستان شدن آتش بر حضرت ابراهیم است که برای تفهیم بهتر این داستان می-توان از فیلم حضرت ابراهیم که در سایت های معتبر اینترنتی مثل سایت آپارات و یا کتاب های داستان موجود است استفاده نمود. در ضمن این شعر از کتاب بوستان سعدی انتخاب شده است که لازم است دبیران گرامی حتماً کتاب بوستان را به کلاس ببرند تا دانش آموزان با این شعر در خود دیوان شعر آشنا گردند و شعرهای دیگر سعدی را نیز از نزدیک ببینند و بخوانند.

* به نام خدایی که جان آفرید *

بیت های تأکیدی:

به نام خدایی که جان آفرید سُخَن گفتنِ اَندرِ زبانِ آفرید

به نام خدایی که انسان را آفرید و به او حرف زدن را آموخت.

خداوندِ بخشنده‌ی دستگیر کریمِ خطا بخشِ پوزش پذیر

خداوندی که به تمام آفریده‌هایِ خود نعمتی بخشیده است، بخشنده‌ای که اشتباه و پوزشِ بندگان (انسان‌ها) را می‌پذیرد.

گُلستانِ کند آتشی بر خلیل گروهی بر آتشِ بَرَد ز آب نیل

یعنی آتشِ نمرود را بر ابراهیم خلیل (ع) گلستان می‌کند و فرعونیان را در آب نیل غرق می‌سازد و به جَهَنم می‌برد.

واژگان (کلمات جدید درس)

نیل: نام یکی از رودخانه های کشور مصر است.	تأمل: فکر کردن
آبِ نیل: آبِ دریا	جلال: بزرگی، عظمت
بخت: اقبال، شانس	دیوان: دفتر شعر
بصر: چشم، بینش	زینت: آرایش
بنی آدم: فرزندانِ آدم	صفا: پاکی
پرستارِ آمر: مطیع، فرمان‌بردار	طلعت: دیدار
پوزش پذیر: کسی که اشتباه و گناه‌بندگان را می بخشد	کنه: حقیقت چیزی
پی: دنبال	ماورا: آن سو، آن طرف
ماهیت: ذات	متفق: هم فکر
مُحال: غیر ممکن	جمال: زیبایی
حاصل: نتیجه	خطاب‌بخش: کسی که اشتباه و گناه را می بخشد
خلیل: دوست، لقبِ حضرتِ ابراهیم (ع)	مُصطفی: برگزیده، لقب حضرت محمد (ص)
مُنتهّا: در آخر	نکو: خوب، نیکو
نهادهِ ز سر: از یاد بُردن، فراموش کردن	

زیبایی آفرینش

فصل اول

بستم دل بازکن کر جان مینی

آهسته نادمی است، آن مینی

هاتف اصفهانی

مجموعه

توضیحات:

در ابتدا لازم است دبیر محترم، تصویری از شاعر این شعر یعنی مرحوم قیصر امین پور را به دانش آموزان نشان دهند و دوباره معنی واژه های " شعر و شاعر " را به آنها یادآوری کنند.

لازم به ذکر است که این شعر سرشار از تصاویر انتزاعی و غیر انتزاعی که برخاسته از تخیل قوی و لطیف شاعر است. بسیار شایسته است که این شعر به صورت نمایشی اجرا گردد و تصاویر ذکر شده از طریق سایت های اینترنتی و یا کتاب های در دسترس در کلاس نمایش داده شود. تصاویری مانند: خشت، الماس، طلا، عاج، بلور، تاج، گلیم، بوریاء، سیل، طوفان، رعد و برق، مسجد و برج و ... در ضمن، لطفاً به کلمه ها و عباراتی مثل: نیت کردن، گوشه خلوت، تازه کردن در مصراع: " با وضو دست و رو را تازه کردن " توجه بیشتری گردد و معنی شود:

- نیت کردن برای نماز: یعنی فقط برای اطاعت از فرمان خداوند نماز خواندن

- گوشه خلوت: یعنی جایی دور از مردم، مکانی که هیچ کس در آنجا نیست.

- تازه کردن در مصراع: " با وضو دست و رو را تازه کردن ": یعنی دست و صورت را با آب شستن و شاداب شدن.

- همچنین، مصراع دوم بیت ۲۴ به آیه ۱۶ سوره (ق) اشاره دارد که لازم است این آیه در خود قرآن کریم به دانش‌آموزان نشان داده شود تا دوباره کلمه‌های "سوره و آیه" برایشان تکرار شود.

دوستی از من به من نزدیکتر از رگ گردن به من نزدیکتر

"وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلِمُ مَا تُوسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ"

"و ما انسان را خلق کرده‌ایم و از وسوسه‌ها و اندیشه‌های نفس او کاملاً آگاهیم که ما از رگ گردن او به او نزدیک‌تریم".

پیش از اینها

درس اول

تشی از ابرها

پیش از اینها، فکر می کردم خدا خانه ای دارد میان ابرها
قبل از این فکر می کردم خدا در میان ابرهاست.

مثل قصر پادشاه قصه ها
خانه خدا مانند کاخ پادشاهان قصه ها است، خانه ای بزرگ که آجرهایش از الماس و
طلا ساخته شده است.

پایه های برجش از عاج و بلور
ستون و پایه های کاخش از عاج فیل و شیشه ساخته شده است و خدا با غرور بر
روی تختی نشسته است.

ماه، برقی کوچکی از تاج او
هر ستاره، پولکی از تاج او
ماه نور کوچکی از تاج خدا است و ستارگان پولک های درخشان تاج او هستند.

رعد و برقِ شب، طنینِ خنده‌اش سیل و طوفان، نعره‌ی توفنده‌اش

رعد و برق، انعکاس خنده خداست و سیل و طوفان، فریاد خدا است.

هیچ کس از جای او آگاه نیست هیچ کس را در حضورش راه نیست

هیچ کس از جا و مکان خدا آگاهی ندارد و کسی را به حضور خدا راه نمی‌دهند.

آن خدا بی رحم بود و خشمگین خانه‌اش در آسمان، دور از زمین

خدایی که من در ذهنم داشتم بی‌رحم و عصبانی بود، او خانه‌ای در آسمان‌ها داشت
و با زمین ارتباطی نداشت.

بود، اما در میان ما نبود مهربان و ساده و زیبا نبود

خدا وجود داشت اما در بین ما، او مهربان و ساده و زیبا نبود.

در دل او، دوستی جایی نداشت مهربانی هیچ معنایی نداشت

خدا با هیچکس دوست نبود و دوست بودن با او مفهومی نداشت، مهربانی برای خدا
هیچ، معنا و مفهومی نداشت.

هر چه می‌پرسیدم از خود از خدا از زمین، از آسمان، از ابرها

وقتی درباره خدا، خودم، زمین و آسمان و ابرها می‌پرسیدم.

زود می‌گفتند: «این، کار خداست پرس‌وجو از کار او کاری خطاست»

سریع می‌گفتند که این کارها، کار خداست. سوال پرسیدن از کار خدا، کاری اشتباه
است.

نیت من در نماز و در دُعا ترس بود و وحشت از خشم خدا
 قصد من از دعا و نماز ترس از خدا و ترس و وحشتم از خشم خدا بود.

پیش از اینها، خاطرِم دلگیر بود از خدا در دهنم این تصویر بود
 پیش از این فکر و خیالم گرفته بود و از خدا تصویری خشمگین و خشن داشتم.

تا که یک شب، دست در دستِ پدر راه افتادم به قصدِ یک سفر
 تا این که یک شب، در حالی که دست پدرم را گرفته بودم به سفر رفتیم.

در میانِ راه، در یک روستا خانه‌ای دیدیم، خوب و آشنا
 بین راه به یک روستا رسیدیم و در آنجا خانه‌ای زیبا و آشنا دیدیم.

زود پرسیدم: «پدر، اینجا کجاست؟» گفت: «اینجا خانه‌ی خوبِ خداست»
 بلافاصله از پدرم پرسیدم که پدر اینجا کجا است؟ پدرم گفت: اینجا خانه‌ی زیبای
 خداست.

گفت: «اینجا می‌شود یک لحظه ماند گوشه‌ای خلوت، نمازی ساده خواند
 پدر گفت: اینجا می‌توان لحظه‌ای توقف کرد و در گوشه‌ای نماز خواند.

با وضویی دست و رویی تازه کرد با دل خود گفت‌وگویی تازه کرد»
 با آب وضو گرفت و دست و صورتش را شست و از ته دل با خدا حرف زد.

گفتمش: «پس آن خدای خشمگین خانه‌اش اینجا است؟ اینجا در زمین؟»
 به پدرم گفتم: پس آن خدای عصبانی و ناراحت خانه‌اش در زمین است؟!!

گفت: «آری خانه ی او بی‌ریاست فرش‌هایش از گلیم و بوریاست

پدر گفت: بله خانه خدا ساده و بی‌ریاست. فرشش هم از گلیم و حصیر است.

مهربان و ساده و بی‌کینه است مثل نوری در دل آئینه است

این خدا مهربان و ساده و بدون کینه است. مانند نوری روشن درون آئینه است.

عادت او نیست خشم و دشمنی نام او نور و نشانش روشنی»

خدا عادت ندارد عصبانی شود و دشمنی بورزد خدا نور است و نشانه‌اش پاکی و
روشنایی است.

تازه فهمیدم: خدایم این خداست این خدای مهربان و آشناست

تازه متوجه شدم که خدای من همان خدای مهربان و روشنایی بخش است، خدای
مهربان و آشنا.

دوستی از من به من نزدیک‌تر از رگ گردن به من نزدیک‌تر

دوستی از خود من به من نزدیک‌تر است، حتی از رگ گردن نیز نزدیک‌تر.

می‌توانم بعد از این، با این خدا دوست باشم، دوست، پاک و بی‌ریا

من می‌توانم بعد از این، با این خدا، خدای مهربان دوست باشم، دوست پاک و بی
ریا.

واژگان (کلمات جدید درس)

آلماس = نوعی سنگ گران قیمت و درخشان قَصْر = کاخ

بُرج = کاخ نِیَّت = تصمیم گرفتن برای انجام کاری

بُلور = شیشه خَطَاسْت = اِشتباه است

بوریا = نوعی خَصیر دِلگیر = ناراحت

توفَندِه = خُروشان ذِهْنَم = فکَرَم

خَطَا = اشتباه

واژگان تصویری

قِیَصِرِ آمین

بُلور

بوریا = حَصیر

واژگان تصویری

خِشت

گلیم

عاج فیل

بُرج

طوفان

رعد و برق

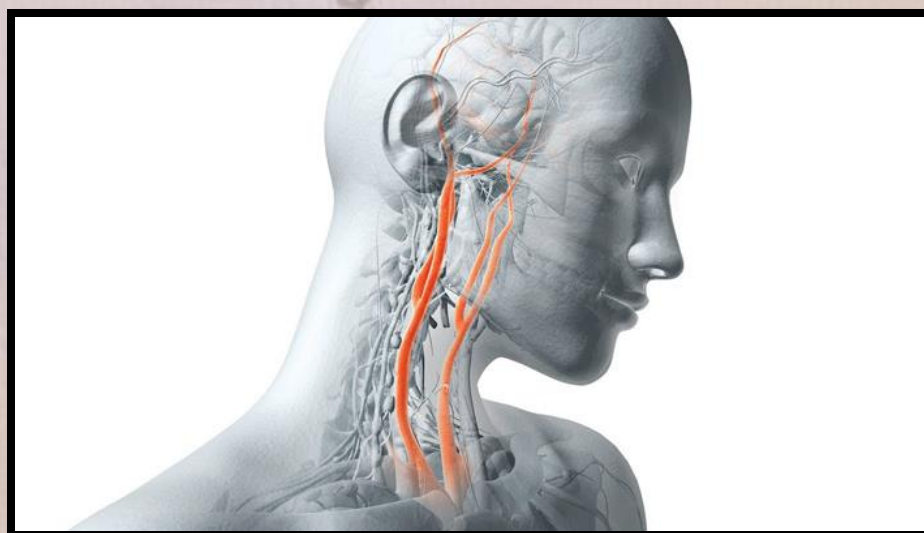
واژگان تصویری

سِیل

تاج

رگِ گردن

واژگان تصویری

پولک

آلماس

۱- شاعر در مصراع « اینجا خانه خوب خداست » به چه نکته ای اشاره دارد؟

به این نکته که قلب انسان بهترین جا برای یاد(فکر کردن) خدا می باشد. در اینجا منظور از «خانه خوب خداست» مسجد است.

۲- درک و دریافت خود را از مصراع « نام او نور و نشانش روشنی » بیان کنید.

یعنی نام و یاد خدا باعث آرامش و امید می باشد. «نور» نام خداست و روشنی نشان اوست. منظور این است که وجود خدا سراسر نور است و از تاریکی در وجود او هیچ خبری نیست.

۳- چه راه هایی برای شناخت خداوند هستی وجود دارد؟

با نگاه کردن به آفریده های او در جهان هستی(دنیا)

توضیحات:

در قسمت نکته ادبی که مربوط به " ساختار و محتوا " است حتماً از چند قطعه متن ادبی و شعرهای خیال انگیز در کلاس استفاده شود تا دانش آموزان تفاوت میان نوشته های معمولی و روزنامه ای را با متن های احساسی و تخیلی را درک کنند و تشخیص دهند. لازم است که آنها فرق زبان ادبی و گفتار محاوره ای را دریابند و تفاوت قائل شوند. مثلاً متن و شعری از کتاب گلستان سعدی و یا شاهنامه فردوسی که نمایشگر متن های کهن و قدیمی است و متنی از یک داستان و شعر امروزی در کلاس ارایه گردد.

یک نمونه شعر خیال انگیز:

عَلْفَزَار

با موهایی سبز ژولیده در باد

کوه

با موهایی قهوه ای یک دست

رودخانه

با گیره های سُرخ ماهی

بر موهایش

هیچ کدام را ندیده!

حق دارد، نمی خواند این پرندۀ کوچک

شاعر: گروس عبدالملکیان

۱- ادبیات در هر نوشته ای از چند بخش تشکیل شده است؟

دو بخش: ۱- ساختار ۲- محتوا

۲- در ادبیات ساختار یا شکل بیرونی هر اثر از چه قسمت هایی می تواند شکل بگیرد؟

از سه قسمت: ۱- متن به نظم است یا به نثر ۲- شیوه بیان نوشته، زبانی است یا ادبی ۳- واژه های متن، ساده است یا دشوار

در بخش گفتگو، سوال اول برای مطالعه آزاد است ولی برای سوال دوم، توضیحات مرتبط ارائه گردد.

نکته املائی:

کادر قرمز رنگ که درباره نکته املائی است حتماً توضیح داده شود.

همه سوالات با توضیحات بیشتر پاسخ داده شود.

- سوال دوم، حتماً مثال های بیشتری به عنوان تکلیف در خانه داده شود.

۲- جدول زیر را کامل کنید.

زمان	مصدر	بن مضارع	فعل
گذشته	رفتن	رو	رفت
حال	داشتن	دار	دارد

- سوال سوم، دبیران محترم، ردیف و قافیه را در دیوان های مختلف شاعران از جمله دیوان حافظ و بوستان و غزلیات سعدی به دانش آموزان نشان دهند و از آنها بخواهند ردیف و قافیه را در شعرهای مختلف پیدا کنند در این قسمت می توان میان دانش آموزان برای یافتن و تشخیص ردیف و قافیه، مسابقه ای ترتیب داد.

- سوال چهارم را همان طور که پیشتر اشاره شد با فیلم های موجود در سایت های اینترنتی در کلاس آموزش دهید.

توضیحات:

برای شروع تدریس، لازم است که کتاب ارزشمند " نهج البلاغه " به کلاس برده شود و بخش خطبه های آن به دانش آموزان معرفی گردد. هم چنین خطبه‌ای که درس دوم کتاب از آن انتخاب شده است، به دانش آموزان در خود نهج البلاغه به آنها نشان داده شود. در ضمن قسمت های دیگر نهج البلاغه، مثل بخش‌های نامه ها و سخنان حکمت آمیز هم به دانش آموزان معرفی گردد.

در قسمت ارائه مطلب، حتماً از تصاویر نام برده شده در درس مانند: خفاش، مورچه، ملخ، طاووس و درخت خرما از طریق سایت ها و بخش های مربوط به جانوران کتابهای دائرة المعارف به دانش آموزان نشان داده شود. در ضمن لطفأ اجزا و اندام های مختلف جانوران نام برده شده در درس با دقت و با ذکر نام هر یک به دانش آموزان نشان داده شود. مثل حَدَقَه، چشم ملخ، بال‌های خفاش، دم و کاکلِ طاووس. وقتی که درباره شباهت دم طاووس و بادبان کشتی صحبت می‌شود حتماً تصویری از بادبان، کشتی های در حال حرکت نشان داده شود.

واژگان (کلمات جدید درس)

اگر آندیشه ات را به کار گیری = اگر فکر کنی یال = گردن

پی ببری = بفهمی نژند = غمگین

شگفتی ها = چیزهای عجیب و جالب حدقه = کاسه ی چشم

خالق بی همتا = آفریدگاری که مثل و مانند (شبيه) ندارد، خدایی که مثل او نیست.

آسرار = رازها میل دارند = دوست دارند

می گشاید = باز می کند بنگر = نگاه کن

بر می گزیند = انتخاب می کند می کوشد = سعی و تلاش و کوشش می کند

آندامشان = بدن آن ها، بدنشان دچار شگفتی خواهی شد = تعجب می کنی

نیرومند = قوی آنباشته = پر

تابان = روشن برآفرشته = بالا برده است

بخشید = داد گشوده است = باز کرده است

حواس = حس ها فراهم آمده است = جمع شده است

جثه = بدن برگ خزان دیده = برگ درختان در پاییز

خلقت = آفرینش باز یابد = دوباره به دست آورد

ویژه = مخصوص فراز = بالا

واژگان (کلمات جدید درس)

چُونان = مثل، مانند حَکیمانَه = دانشمندانَه

می روید = در می آید، رُشد می کند صورَتگر = نقّاش

جِلوه می کند = نمایش داده می شود کامکار = خوشبخت

پنداری = تصویرها نَغز = خوُشایند

یافت = پیدا کرد هِجر = دور

عَظِمت = بزرگی دَفَع = دور کردن

حَواس = حِس ها باز یابد = دوباره به دست آورد

جُثّه = بدن خِلَقَت = آفرینش

واژگان تصویری

خُفّاش

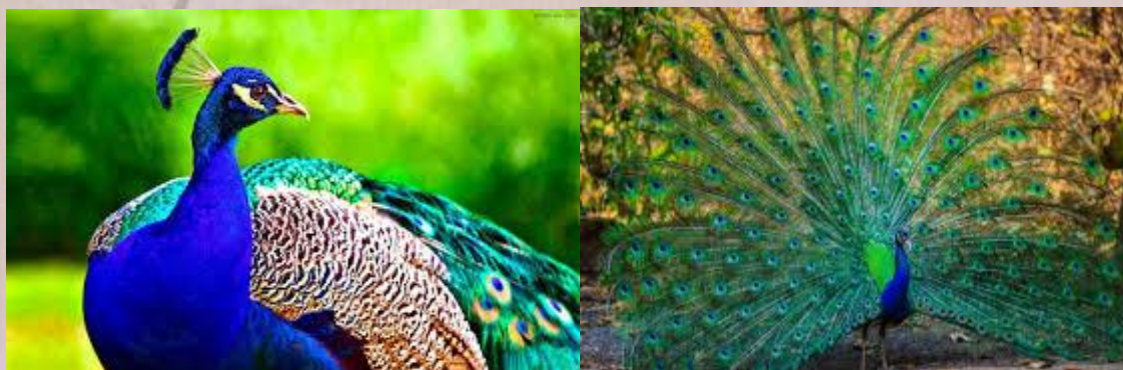
مَلَخ

بادبان

مورچه

طاووس

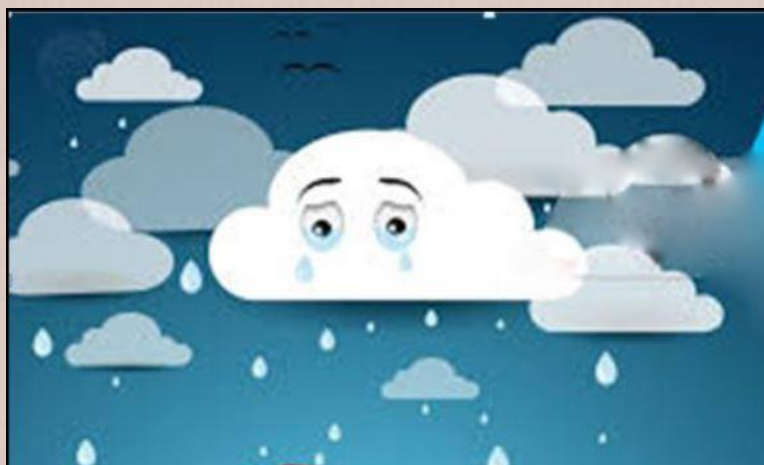

نخل = درختِ خرما

باران

گریه ابر

خندیدن ابر

توضیحات:

در ابتدا تصویری از شاعر شعر یعنی قآنی شیرازی که در سایت های اینترنتی موجود است به دانش آموزان نشان داده شود. سپس بیت ها طبق صلاحدید دبیر محترم انتخاب و بر اساس درک و دریافت دانش آموزان به صورت ساده و روان معنی گردد. و عبارات تصویری تخیلی مندرج در شعر به صورت نمایشی اجرا شود مانند: قاه قاه خندیدن برق، که نتیجه اش صدای دلهره آور رعد است و زار زار گریه کردن ابر که نتیجه اش باران است. و یا حیران شدن عقل در بیت دوم که در آن آرایه "تشخیص یا جاندار پنداری" وجود دارد به صورت نمایشی ارائه گردد.

قآنی شیرازی

صورتگر ماهر

راستی را، کس نمی‌داند که در فصلِ بهار از کجا گردد پدیدار، این همه نقش و نگار؟

به راستی کسی نمی‌داند این همه نقش و نگار رنگارنگ و قشنگ (گل‌ها و
سبزه‌های زیبا و...) در فصل بهار از کجا پیدا می‌شوند.

عقل‌ها، حیران شود کز خاک تاریک نژند چون برآید این همه گل‌های نغز کامکار؟

عقل‌ها از روییدن گل‌های زیبا و رنگارنگ از خاک تیره و تاریک متعجب می‌شوند.

چون نپرسی کاین تماثیل از کجا آمد پدید؟ چون نجویی کاین تصاویر از کجا شد آشکار؟

چرا سوال نمی‌کنی و پرس‌وجو نمی‌نمایی که این همه تصویر و شکل (گل‌ها
سبزه‌ها و...) از کجا پدید می‌آیند.

برق از شوق که می‌خندد بدین سان قاه قاه؟ ابر از هجر که می‌گرید بدین سان زار زار؟

رعد و برق از اشتیاق دیدن چه کسی با صدای بلند می‌خندد؟ ابر به خاطر دوری
چه کسی گریه می‌کند؟

کیست آن صورتگرِ ماهر که بی‌تقلید غیر این همه صورت برد بر صفحه‌ی هستی به کار؟

این نقاش ماهر که بدون تقلید از دیگران این همه نقش زیبا در این دنیا کشیده
است کیست؟

- در بخش خود ارزیابی، سوالات ساده و کوتاه پاسخ داده شود.

۱- در بیت آخر شعر « صورتگر ماهر » به کدام یک از نام های خداوند اشاره شده است؟
مُصَوِّر، ماهر، صورتگر (نقاش)

۲- چه شگفتی های دیگری از زندگی مورچه می دانید؟
مورچه ها تقسیم کار دارند. بعضی ها نگهبان و بعضی ها کارگر هستند.

۴- چرا خداوند، در قرآن کریم، انسان را به اندیشیدن در شگفتی های خلقت دعوت می کند؟

چون انسان با دیدن آفرینش های خداوند می فهمد که خدا دانا و قادر (با قدرت) و بزرگ است و جهان را برآسای نظم آفریده است.

- در بخش دانش ادبی که مربوط به آموزش تشبیه و ارکان چهارگانه آن است حتماً از مثال های بیشتری استفاده گردد و فقط به مثال های کتاب بسنده نگردد.

(۱-طرف اول) مشبّه: کلمه‌ای است که آن را به چیز دیگر مانند کرده‌اند.

مثال برای مشبّه می شود : چون رود می گذرد **عمر** ما

۲-طرف دوم (مشبه به) : آنچه که مشبه را به آن تشبیه می کنیم.

مثال برای مشبه به می شود : چون **رود** می گذرد عمر ما

۳-ادات تشبیه: به اداتی که نشانگر تشبیه هستند، ادات تشبیه گفته می‌شود.

پرکاربردترین این ادات عبارت‌اند از: «مانند، مثل، همانند، به‌سان، چون، چو، به کردار، پنداری، گویی، به رنگ، به شکل، به اسلوب و...»

مثال برای ادات تشبیه می شود : **چون** رود می گذرد عمر ما

۴-وجه شبه: آنچه موجب می شود مشبه را به مشبه به تشبیه کنیم.

مثال برای وجه شبه یا وجه تشبیه به می شود : چون رود **می گذرد** عمر ما

گفت و گو

در بخش گفتگو، سوال اول برای مطالعه آزاد است. سوال دوم ساده و قابل فهم توضیح داده شود.

فعالیت‌های نوشتاری

- فعالیت نوشتاری به تمام سوالات پاسخ داده شود و برای سوال دوم حتماً تمرین‌هایی برای تکلیف در خانه در نظر گرفته شود.

۲- ارکان تشبیه را در هر یک از موارد زیر مشخص کنید؟

*ملخ دو پای داس مانند دارد که با آنها اشیا را بر می دارد.

*مهربان و ساده و بی کینه است / مثل نوری در دل آینه است

مشبه: پاهای ملخ / مشبه به: داس / وجه شبه: خمیده بودن / ادات تشبیه: مثل

۳- به کمک واژه زیر یک تشبیه بنویسید به طوری که همه ارکان تشبیه را دارا

باشد؟

خورشید: خورشید مانند چراغی است که آسمان را روشن کرده است.

❖ روان خوانی " جوانه و سنگ " صرفاً برای مطالعه آزاد است.

شکفتن

فصل دوم

سر به خم آورده دیدم برک نامی پنجه را

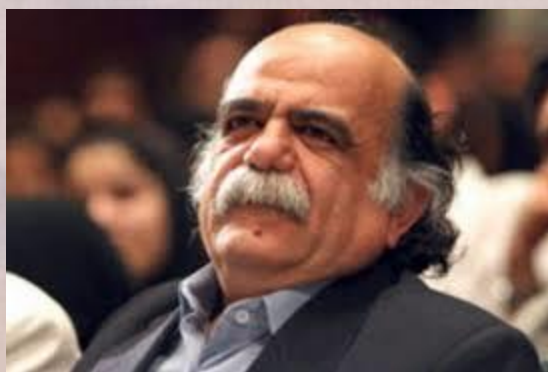
اجماع دوستان کدلم آمد به یاد

صائب تبریزی

توضیحات:

این درس نسبت به درس های دیگر کتاب متنی سنگین و حاوی واژه های دشوار است. نویسنده تلاش کرده است که به جای کلمات عربی بیشتر از واژه های فارسی استفاده کند. خوب است این درس در بیش از یک جلسه تدریس گردد. واژه ها و ترکیبات سخت و پیچیده کتاب نیازمند توضیحات فراوانی است. شایسته است تصویری از نویسنده کتاب، استاد دکتر میرجلال الدین گزازی به دانش آموزان نشان داده شود. ایشان به سره نویسی (فارسی خالص) در زبان فارسی بسیار مشهورند.

دکتر گزازی

واژگان (کلمات جدید درس)

هوشمند = باهوش در دِرازنایِ تاریخ = در طولِ تاریخ

کهن = قدیمی همواره = همیشه

خویش = خود فروغ = روشنایی

سپند = ارجمند تیره رأی = بد فکر

فرزانیگی = دانشمندی بدین سان = به این ترتیب

خیره روی = گستاخ ، پرو برترین = بهترین

بگشاید = باز کند گرامی ترین = با ارزش ترین

دلبندم = عزیزم آرمغان = هدیه

دیری = از زمان قدیم خرد = قلم

لیک = ولی پیراسته = پاکیزه

واژگان (کلمات جدید درس)

بی گزند = بدون آسیب و خطر	گُرد = پهلوان، نیرومند
خُرد می کند = می شکند	پُر دل = شجاع
سِتَبَر = مُحکَم	نامدار = معروف، مشهور
دل پدان خواهد باخت = آن را دوست می دارد	می نازیم = افتخار می کنیم
دریغ نَوَرَزَد = کوتاهی نکند، از انجام کاری خودداری نکند	بر می آفراییم = بلند می کنیم
خواهی آفزود = اضافه می کنی	بی گمانم = مطمئن هستم
خیرگی = حیرت و تعجب	بن جان = تَه دل
اُستوَار = محکم	مِهَرِ ایران = عشق ایران
به گِرانی دماوند = به سنگینی دماوند	نَستوه = خستگی ناپذیر
	فَرّ = شکوه

واژگان (کلمات جدید درس)

پیوسته = همیشه پَلشتی = آلودگی و ناپاکی

به ناچار = از روی اجبار، مجبور بودن کاستی = کم بودن

به پاس = به احترام ددی = وحشی گری

می ستایند = ستایش می کنند ناچار گردیده است = مجبور شده است

بس = بسیار به گرانی دماوند = به سنگینی دماوند

سرفرود آورد = تسلیم شود چون کوه = مانند کوه

بگشاید = باز کند آلایش = آلودگی و ناپاکی

میهن شکوهمند = کشور بزرگ بسنده نیست = کافی نیست

خاستگاه = محلّ پیدایش سزاوار = شایسته

بخردان = داناان نهاده شده است = گذاشته شده است

در بخش خودارزیابی، سوالات به شکل ساده و کوتاه پاسخ داده شود.

۱- برترین و گرامی ترین آرمغانِ «ایران» به دیگر سرزمین ها چیست؟

اندیشه (فکر) و طرزِ تفکرِ آنها (چگونه فکر کردن آنها)، خرد (عقل) و فرهنگ، تاریخِ کهن (قدیمی)

۲- دو تن از دلیران و پهلوانان نامدار ایرانی را نام ببرید که برای سربلندی ایران کوشیده اند.

- امیر کبیر، که برای استقلال (آزادی، اداره‌ی کشور با اختیار و آزادی بدون دخالت کشورهای دیگر) کشور تلاش فراوانی (زیادی) کرد.

- شهید مهدی باکری، شهید همت، شهید بابایی که جان خود را فدا کردند تا سرزمینشان به دست نااهلان (انسان های بد) نرسد.

در بخش دانش ادبی که مربوط به آرایه ادبی " واج آرای یا نغمه حروف " است لازم است از مثال های بیشتری استفاده گردد.

مثال: خیالِ خالِ تو با خود به خواب خواهم برد
 که تا ز خال تو خاکم شود عبیر
 آمیز (حرف خ)

شب است و شاهد و شمع و شراب و شیرینی
 غنیمت است چنین شب که دوستان
 بینی (حرف ش)

* " واج آرای " یا "نغمه حروف" یعنی چه ؟

به تکرار یک یا چند صدا در عبارات یا شعر نغمه حروف یا واج آرای می گویند.

مثال ۱- لبخند تو خلاصه خوبی هاست
 لختی بخند خنده گل زیباست
 تکرار صدای خ

مثال ۲- خیزید و خز آرید که هنگام خزان است
 باده خنک از جانب خوارزم
 وزان است (تکرار صدای خ ، ز)

در بخش گفتگو، سوال اول برای مطالعه آزاد است. برای سوال دوم لطفاً شکل کاملتر شعر مذکور به صورت کامل تهیه و به کلاس برده شود زیرا در سراسر این شعر آرایه واج آرایی وجود دارد. این شعر درباره پاییز است که دو بیت اول، تکرار واج (خ) صدای خش خش برگها زیر پای رهگذران را در ذهن ما تداعی می کند.

خیزید و خز آید که هنگام خزان است

باد خنک از جانب خوارزم و وزان است

آن برگ رزان بین که بر آن شاخ رزان است

گویی به مثل پیرهنِ رنگ رزان است

دهقان به تعجب س انگشت گزان است

کاندر چمن و باغ، نه گل ماند و نه گلنار

فعالیت‌های نوشتاری

- بخش فعالیت نوشتاری سوالات اول، دوم و سوم پاسخ داده شود. سوال چهارم فقط برای مطالعه آزاد است.

۲- کلمه های جمع را به مفرد و کلمه های مفرد را به جمع تبدیل کنید.

همگان: همه
ارمغان: ارمغان‌ها
ادب: آداب
رادان: راد

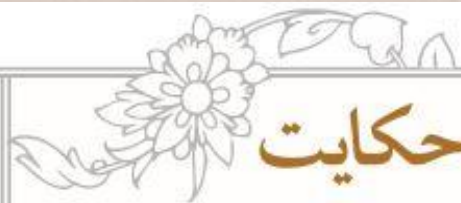
۳- مفهوم کلی عبارت زیر را بنویسید.

(تویی که در این روزگار چشم و چراغی ایرانی و بهار آفرین باغ ایران)
یعنی = این تو هستی که آینده‌ی ایران را خواهی ساخت.

نکته املایی:

نکته املایی مندرج در کادر قرمز حتماً تدریس شود.

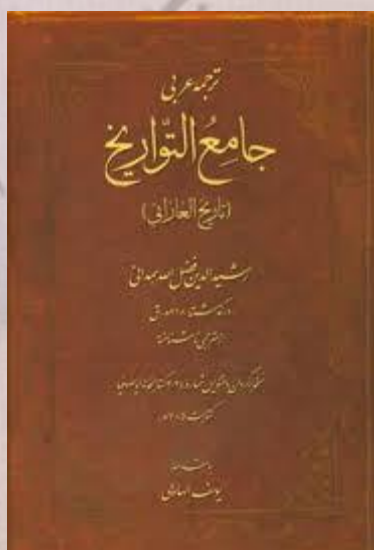
فوت کوزه‌گری

حکایت

توضیحات:

در ابتدا تصویری از کتاب "جامع التواریخ" را از طریق سایت های اینترنتی به دانش آموزان نشان داده شود. چون متن حکایت، متنی کهن و قدیمی است لازم است که تفاوت آن با متن ها و نشرهای امروزی گفته شود. حکایت به شکل نمایشی اجرا گردد و دانش آموزان هم در اجرا شرکت داده شوند.

توضیحات:

این درس حاوی مطالب و نکات آموزشی و تربیتی فراوان و ارزشمندی است و لازم است که خط به خط آن با دانش آموزان خوانده و توضیح داده شود. حتماً تصاویری از کوهنوردی و لوازم مورد استفاده در کوهنوردی مثل: کوله پشتی مخصوص، کفش مخصوص کوهنوردی، عینک، کلاه و غیره نشان داده شود. هم چنین کتابچه دعای کمیل و تصویری از نماز جماعت مسجد به دانش آموزان نشان داده و توضیحات مربوط به آنها داده شود. در قسمت پایانی کتاب که درباره مهارت‌های زندگی است بهتر است از روش نمایشی استفاده شود و شخصی را در حالات مختلف روحی و احساسی و ... نشان دهد. در این قسمت می توان از تجربیات خود دانش آموزان استفاده کرد. مثلاً از دانش آموزان بخواهید که توضیح دهند که در مواقعی که دچار خشم و یا عشق و نفرت هستند چگونه رفتار می کنند؟

واژگان (کلمات جدید درس)

حَکیم = دانشمند	اعتِبار = آرزِش و آبرو
پَند = نصیحت	کَسب کرده اید = به دست آورده اید
آلان = حالا، اکنون	هَرگِز در خیالِ کسی نِمی گنجَد = هرگز کسی فکر نمی کند
فُرصَت = زمانِ مناسب	تَصَوُّر = فکر
گُذَر = حَرِکَت	یادگیری = یاد گرفتن
شِتَابان = با عجله	پُر فَرّاز و نَشیب = پر از سختی و راحتی
بَهره نَگیرید = استفاده نگیرید	به حساب بیاوریم = بدانیم
خیال = فکر، تصور	ویژگی ها = خُصوصیات
رویایی = زیبا و دوست داشتنی	دائمی = هَمیشگی
می آندیشید = فکر می کنید	ایجاد کنیم = به وجود آوریم
درآمدی عالی = پولِ خوب (زیاد)	دُشواری ها = سختی ها
نَصیب شما می کند = به شما می دهد	أَبزار = وسایل

واژگان (کلمات جدید درس)

خاص = مخصوص	توکل به پروردگار = کمک خواستن از خداوند
پُر مَشَقَّت = سخت و دشوار	به این مَهارت ها دست یابیم = این مَهارت ها را یاد بگیریم
نَظیر = مثل، مانند	طَراوت = شادابی، تازگی
اِسْتِعِداد = توانایی	خَلَّاق = بسیار آفریننده
ضَعْف = ناتوانی	آرمان = آرزو، امید
سَنَجِیده = اندازه گرفته شده، مناسب	مَنْطِقِی = آن چه از روی عَقْل باشد
تَدبیر = اندیشه کردن، فکر کردن	سَرشار = پُر، لَبریز
چیرگی = غَلَبه، پیروز شدن	أُصول = اصل ها، ریشه ها
نِفَرَت = دوست نداشتن، بیزاری	مُؤَثِّر = اَثَر کُننده، اثر گذار
تَفَكُّر = فکر کردن	مَهارت = استادی، کاری را خوب بلد بودن
رویاری = رو به رو شدن	بیاموزیم = یاد بگیریم

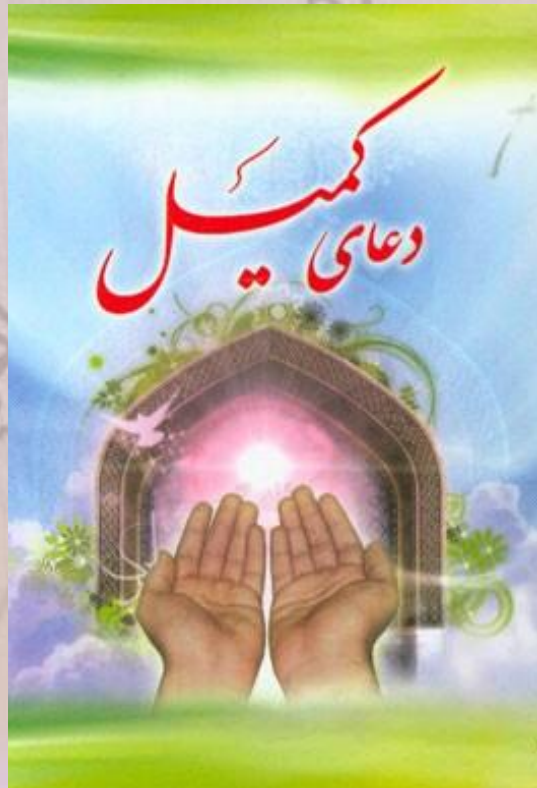
کوله پشتی ، کفش و عینک کوهنوردی

نماز جماعت

واژگان تصویری

دُعایِ کَمیل

در بخش خودارزیابی، به سوالات کوتاه و ساده پاسخ داده شود.

۱- چرا زندگی به یک سفر تشبیه شده است؟

زیرا مانند یک سفر می گذرد (تمام می شود). گاهی این سفر کوتاه مدت و گاهی بلند مدت است اما همیشگی نیست.

۲- عِلَّتِ أَصْلَى (مُهِّم) بُحْرَانِ هَايِ (سختی های) زندگی چیست؟

نداشتنِ اطلاعات و مهارت های مهم برای شرایطِ مُخْتَلِفِ زندگی

۳- برای حلّ مشکل کم رویی یا گستاخی، چه باید کرد؟

افراد کم رو باید تلاش کنند تا با دیگران ارتباط خوب و مفید داشته باشند. و افراد گستاخ باید یاد بگیرند که چگونه خشم و ترس خود را کنترل کنند.

فعل چیست ؟ اصلی ترین بخش جمله و محور معنایی آن فعل می باشد.

اسم چیست ؟ به کلماتی که برای نامیدن کسی یا چیزی در جمله استفاده می شود اسم می گویند.

سوال - درجمله داده شده اسم و فعل را نشان دهید: نرگس داستان را خواند.

- برای یاد آوری نهاد، مفعول، متمم و فعل حتماً از مثال های متعدد و مختلف استفاده گردد. در این بخش هم می توان از روش نمایشی استفاده کرد. مثلاً معلم می تواند داستان کوتاهی را بیان و یا اجرا کند و خودش را در جایگاه نهاد و یا مفعول و یا متمم قرار دهد و یا فعل های مختلفی را به صورت نمایشی اجرا کند. مثلاً: " زهرا کتاب را از مریم گرفت. " این جمله را زهرا و مریم که دانش آموزان کلاس هستند انجام دهند. سپس معلم می تواند از دانش آموزان بپرسد که زهرا چه چیزی را از مریم گرفت؟ خواهند گفت: کتاب را. پس زهرا نهاد است و کتاب، مفعول است.

در اینجا می‌توانید از یک فرمول برای یافتن مفعول در جمله استفاده کرد. و آن این است که: مفعول همواره در جواب "چه کسی را" و یا "چه چیزی را" می‌آید و دیگر اینکه معمولاً مفعول جمله همراه نشانه ی "را" است.

برای یاد آوری "متمم" نیز می‌توان از همان جمله گفته شده و جملات مشابه استفاده کرد. از دانش آموزان می‌پرسیم تا پاسخ دهند "زهرا کتاب را از چه کسی گرفت؟" جواب خواهند داد: از زهرا.

برای آموزش "متمم" دانش آموزان لازم است با حروف اضافه "از، با، در، مثل، برای و ... " آشنا گردند. متمم معمولاً همراه با حروف اضافه می‌آیند.

بخش گفتگو برای مطالعه آزاد است.

فعالیت‌های نوشتاری

تمام فعالیت نوشتاری پاسخ داده شود. برای سوال دوم حتماً تمرین‌هایی برای انجام در خانه داده شود.

نکته املائی:

نکته املائی مندرج در کادر قرمز حتماً تدریس گردد و از مثال‌های بیشتری استفاده شود.

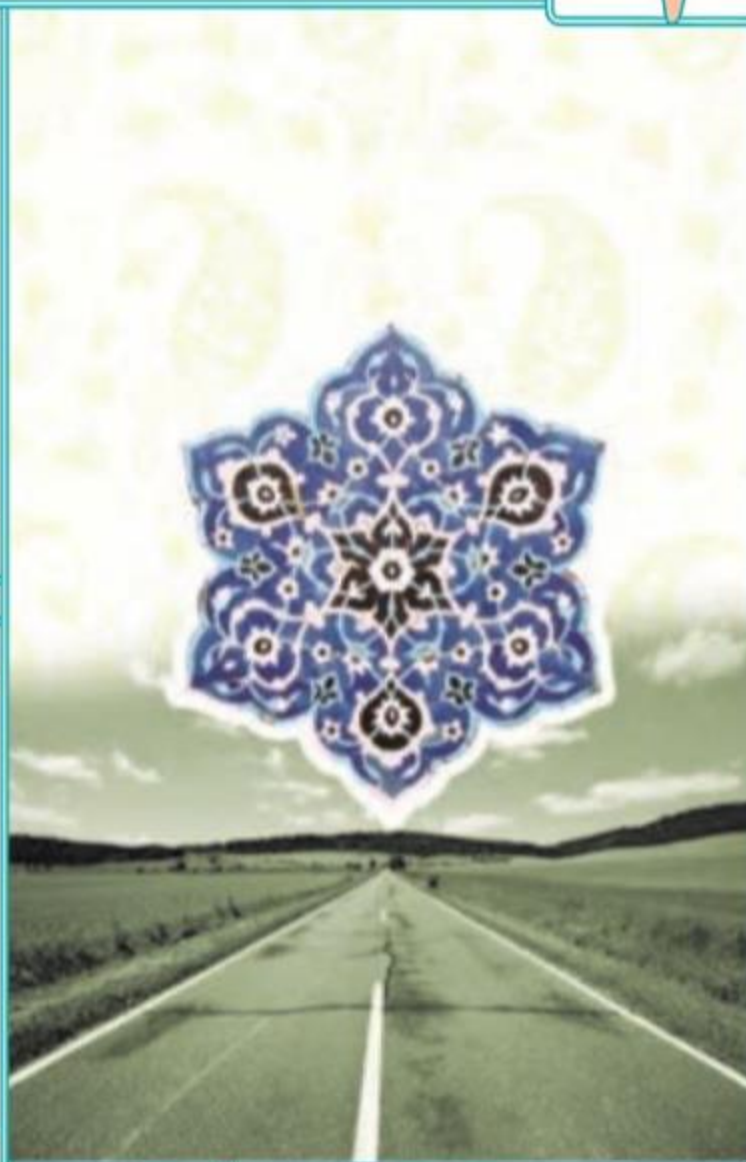
❖ شعر خوانی: شعر شوق مهدی (عج) برای مطالعه آزاد است.

سبکِ زندگی

فصل سوم

ده روزه مهرکردن، اخلاذ است و اخون

کنکی به جای یاران فرصت شمار یارا

حافظ

راه نیک بختی

توضیحات:

قسمت اول درس برای مطالعه آزاد است.
قسمت دوم درس، شعری از دیوان ایرج میرزا است که سراسر مضامین تربیتی و اخلاقی است که لازم است تمامی بیت ها به شکل ساده و قابل فهم معنی شود. در ضمن حتماً عکسی از ایرج میرزا به دانش آموزان نشان داده شود.

ایرج میرزا

راه نیک بختی

زین گفته، سعادت تو جویم پس یاد بگیر هرچه گویم

من با این سخن به دنبال خوشبختی و نیک بختی تو هستم، به آنچه می گویم
گوش بده و آن را به خاطر بسپار.

می باش به عمر خود سحر خیز و ز خواب سحرگهان بپرهیز

در تمام طول عمر خود سحر خیز باش و از خواب شیرین صبح گاهی دوری کن.

با مادر خویش، مهربان باش آماده ی خدمتش به جان باش

با مادر خود مهربان باش و باجان و دل آماده خدمت کردن به او باش.

با چشم ادب نگر پدر را از گفته ی او مپیچ سر را

با ادب و احترام با پدرت رفتار کن و به سخنانش گوش کن و سر پیچی نکن.

چون این دو شوند از تو خرسند خرسند شود ز تو خداوند

وقتی که پدر و مادر از تو راضی باشند، مطمئناً خداوند هم از تو راضی می شود.

چون با ادب و تمیز باشی پیش همه کس، عزیز باشی

در صورتی نزد همه عزیز و گرامی هستی که مؤدب و پاک باشی.

می کوش که هر چه گوید استاد گیری همه را به چابکی یاد

تلاش کن تا مطالبی را که استاد می گوید سریع یاد بگیری.

زنهار مگو سخن به جز راست هر چند تو را در آن، ضررهاست

مبادا سخن دروغ بگویی، همیشه راست بگو حتی اگر باعث ضرر و زیان تو باشد.

هر شب که روی به جامه ی خواب کن نیک تأمل اندر این باب

هر شب هنگام خواب در رختخواب به این موضوع فکر کن.

کان روز به علم تو چه افزود وز کرده ی خود چه بردهای سود

که در آن روز چه مطالب آموزندهای یاد گرفتهای و چه چیزی به دانش تو افزوده

شده است و از اعمال خود چه بهره‌ای برده‌ای؟

روزی که در آن نکردهای کار آن روز ز عمر خویش شمار

روزی را که در آن کار مفیدی انجام نداده‌ای، آن روز را جزء روزهای عمر خود به

حساب میآور.

واژگان (کلمات جدید درس)

سَعَادَت : خوشبختی سود = استفاده بردن از چیزی

پِیْرهیز : دوری کن اَفزود = زیاد کرد

خُرَسَند : خوشحالی نیک بختی = خوشبختی

جامه خواب : لباس خواب چشمِ ادب = با ادب بودن

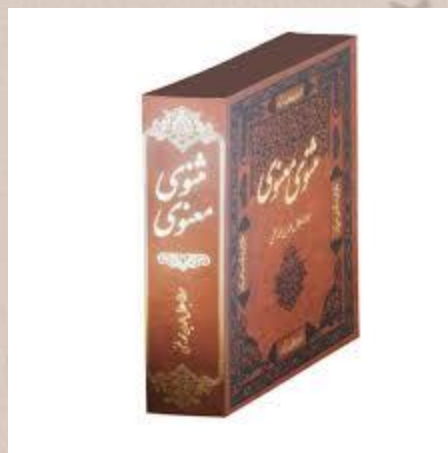
تَأَمَّل : صبر کردن خِدْمَت = کمک کردن

چابکی : سریع بودن

واژگان تصویری

بوستان سعدی

مثنوی معنوی

کلیله و دمنه

خودارزیابی

۱- شاعر برای سعادت و خوشبختی چه کارهایی را پیشنهاد می کند؟

الف- سَخَر خیز باشد (زود از خواب بیدار شود).

ب- با مادرش مهربانی کند و در خِدْمَتش باشد.

ج- با ادب و تمیز باشد.

د- حرف‌های پدر را گوش کند.

۲- این جمله « جز راست نباید گفت؛ هر راست نباید گفت »، با کدام قسمت شعر

تناسب دارد؟

با اینکه انسان نباید دروغ بگوید و راستگو باشد ولی در زمان های خاصی مثل ناراحتی بین دو نفر نباید حرف‌های راستی را بگوییم که دعوای آنها بیشتر شود.

زِنهار مَگو سُخَن به جُز راست / هَر چَند تو را در آن ضَررها ست

۳- برای پر بار کردن روزهای زندگی چه باید کرد؟

باید برای هر روز برنامه ریزی کرد و کار مفیدی (خوبی) انجام داد.

برای آموزش " ادبیات اندرزی یا تعلیمی " حتماً کتابهای مثنوی معنوی مولانا و بوستان سعدی و در صورت امکان کتاب " کلیله و دمنه " و یا تصاویر آنها از طریق اینترنت در کلاس نمایش داده شود و برای نمونه شعری از آنها انتخاب و خوانده و درباره معنا و محتوای تربیتی آن توضیح داده شود.

۱- ادبیات اندرزی یا تعلیمی یعنی چه؟ مثال بزنید؟

به سروده ها و نوشته هایی که در آنها شاعران یا نویسندگان راه بهتر زندگی کردن و سعادت را نشان می دهند ادبیات اندرزی گفته می شود. مثل: کتاب گلستان سعدی - کتاب مثنوی مولوی

گفت و گو برای مطالعه آزاد است.

فعالیت‌های نوشتاری

سوالات ۱، ۲، ۳ پاسخ داده شود و سوال ۴ برای مطالعه آزاد است.

۱- بیت های درس را که ردیف دارند بنویسید و زیر قافیه آنها خط بکشید.

با چشم ادب نگر پدر را از گفته او مپیچ سر را

پدر و سر هم قافیه هستند. / را: ردیف

۲- در مصراع زیر متمم و مفعول را مشخص کنید.

(زین گفته سعادت تو جویم)، از: حرف اضافه، این: متمم، تو: مفعول

۳- بیت زیر که سروده نظامی است با کدام قسمت درس ارتباط معنایی دارد؟

غافل منشین نه وقت بازی است وقت هنر است و سرفرازی است

یعنی = روزی که در آن نکرده ای کار آن روز ز عمر خویش شمار

❖ بخش نکته املائی تدریس گردد و توضیحات لازم داده شود.

❖ درس انسان، فناوری و اخلاق برای مطالعه آزاد است.

توضیحات :

در ابتدا تصویر اینترنتی کتاب "جامع التمثیل" به دانش آموزان نشان داده شود و معرفی گردد. متن درس، متنی کهن است و ویژگی های یک اثر ادبی قدیمی را دارد. لازم است همکار محترم تفاوت نشر امروزی و کهن را به اختصار و کوتاه دوباره یاد آوری نمایند. مثلاً عبارت هایی از متن درس را به زبان معیار و گفتاری امروز برگردانند و توضیح دهند.

درباره فعل های مرکب و واژه های " عارف " ، " شیخ " ، " قرن " ، " تاریخ هجری قمری " و "تاریخ هجری شمسی " ، " ارشاد کردن " ، " معترف بودن و اعتراف کردن " ، " حلال و حرام " که با هم تناسب دارند توضیحات بیشتری داده شود.

عارف: دانا ، آگاه ، خداشناس

شیخ: دانشمند دینی ، عالم دینی

قرن: به صد سال یک قرن می گویند.

تاریخ هجری قمری: تاریخی که مبدأ آن سال هجرت حضرت محمد (ص) از مکه به مدینه می باشد.

تاریخ هجری شمسی: حساب زمانی که به اعتبار حرکت زمین بدور خورشید است. تاریخ هجری شمسی محاسبه تاریخ است از سال هجرت پیغمبر به حساب سال های شمسی.

ارشاد کردن: به راه راست و درست راهنمایی کردن.

مُعترف بودن و اعتراف کردن: حقیقت را گفتن

حلال: آنچه که خوردن، نوشیدن، یا انجام دادن آن به حکم شرع مجاز است.

حرام: کاری که انجام دادن آن گناه است و آنچه خوردنش در شرع اسلام منع

شده است. هم چنین در مورد فرهنگ، گفتن " بسم الله الرحمن الرحيم " برای شروع هر کاری که در بین ما ایرانیان رایج است نیز توضیحات لازم داده شود.

❖ درس انسان، فناوری و اخلاق برای مطالعه آزاد است.

واژگان (کلمات جدید درس)

پیوسته = همیشه ، دائم	کار آیی = استفاده
زیست = زندگی	چیرگی = پیروزی ، غلبه
دیگرگون می سازد = عَوَض می کند	آداب = رسم ها ، عادت ها
بَشَر = آدم ، انسان	هَنجارها = روش های خوب
استعداد خدادادی = توانایی که خداوند به او داده حُرْمَت = احترام	
خویش = خود	آراسته = زیبا شده ، تزئین شده
ابزار = وسیله	امکانات = وسایل
پدید آورد = به وجود آورد ، درست کند	به کار گرفته شوند = استفاده شوند
رنج = سختی	مسیر = راه
اُسْطُرلاب = وسیله ای که ستاره شناسان برای تعیین وضعیت ستاره ها استفاده می کردند.	
پاس می دارند = نگهداری می کنند ، احترام می گذارند.	
چُرْتِکِه = وسیله ای که در زمان قدیم برای شمارش اعداد استفاده می کردند.	

واژگان (کلمات جدید درس)

بیفزاید = اضافه کند ، زیاد کند غفلت = فراموش کردن

چاپار = نامه بر اسارت = اسیر شدن

پیک = نامه رسان فضایل = خوبی ها

ویرانگر = خراب کننده فروپریزد = خراب کند ، از بین ببرد

فراهم آمده است = به وجود آمده است. گویی = مثل این که

جلوه ی جمال پروردگار = نمایش زیبایی خداوند ذهن = فکر

پوچی = بیهودگی ، نابودی بی هیاهو = بدون سر و صدا ، آرام

چاپار = نامه بر اسارت = اسیر شدن

پیک = نامه رسان فضایل = خوبی ها

آسایش = راحتی کمال = کامل شدن

بیفزاید = اضافه کند ، زیاد کند غفلت = فراموش کردن

واژگان تصویری

چرتکه

اُسطرلاب

چاپار

سوالات به صورت ساده و کوتاه پاسخ داده شود.

۱- سه درس که بهلول به جُنید آموخت، چه بود؟

در آداب غذا خوردن، باید دِقَّت شَوَد که لُقْمَه حَلال باشد چون اگر لُقْمَه حَرَام باشد دل (قلب) انسان را تاریک می کند.

در آداب سخن گفتن (حرف زدن)، باید دل پاک و نِیّت (فکر) درست باشد و گرنه ساکت بودن بهتر است.

در آداب خواب، مهم این است که هنگام (وقت) خواب، در دل کینه و حَسَد نداشته باشیم و ذکر خدا را بگوییم تا به خواب برویم.

۲- در زندگیِ امروزی، چه آسیب هایی انسان را تهدید می کند؟

استفاده نامناسب از موبایل و اینترنت، دوستی با انسان های بد

۳- به نظر شما بهترین زمان سخن گفتن و بهترین زمان سکوت و خاموشی، چه

هنگامی است؟

بهترین وقت سخن گفتن این است که اول باید دل پاک باشد و با نیت خوب و برای رضای خدا حرف بزنیم و بهترین زمان سکوت و خاموشی هنگام عصبانیت است.

یا به این شکل بیان شود:

زمانی که از شخص سؤالی پرسیده می شود جواب دهد و هنگامی که دیگران سخن می گویند و از او سؤال نشده است ساکت باشد و فقط حرف های دیگران را گوش کند.

برای آموزش گروه های اسمی که شامل نهاد، مفعول و متمم است دوباره در قالب جمله های بیشتری مثال زده شود. و روی گروه های اسمی و هسته ی آنها تاکید بیشتری گردد و از مثال های مُتنوعی استفاده شود.

گروه اسمی: دریک جمله گروه اسمی می تواند یک کلمه یا بیشتر باشد.

مثال ۱- محمد خانه جدیدش را ساخت. مثال ۲- علی آمد.

هسته گروه: همان اسمی است که کلمه های دیگر به آن اضافه شده اند.

مثال = این گل خوشبو ی زیبا ، (گل) هسته گروه و خوشبوی زیبا صفت بیانی است.

گفت و گو

بخش گفتگو برای مطالعه آزاد است.

نکته املائی:

بخش نکته املائی تدریس گردد.

فعالیت‌های نوشتاری

- سوالات ۱ و ۲ پاسخ داده شود و سوال ۳ برای مطالعه آزاد است.

۱- در متن درس، واژه‌هایی را بیابید که در آنها یکی از حروف «ع، غ، ض، ذ» به کار رفته باشد؛ سپس معنای هر یک را بنویسید.

بغدادی: اهل شهر بغداد	عارفان: خداشناسان	اجتماعی: جمعی
عرض کردن: گفتن	بُغض: کینه، بدخواهی	فضا: محلِ اِشغالِ چیزی
طعام: غذا	دِهْن: خاطره، فکر	غرب: اروپا
بی‌موقع: بی‌وقت	ذِکر: گفتن نام خدا در زیر لب	مِعیار: ملاک‌های ارزشیابی
حضرت: لقبی برای احترام است	عِلْمی: منسوب به علم	اعتقاد: مُعْتَقَد بودن
مُعْتَرَف شدی: اعتراف کردی	عقل: مَنطِیق، قوه تمییز انسان	عَصْر: دوره
فرع: غیر اصل	استعداد: توانایی	مُتعالی: بلند مرتبه
رضای خدا: راضی بودن خدا	دَعْوی: ادعا کردن	دعا: خواسته
غوغا: داد و فریاد	فَضایل: ارزش‌ها، خوبی‌ها	غِفْلَت: بی‌خبری

جامعه: مجموعه‌ای که با هم زندگی می‌کنند.

۲- در متن زیر، گروه‌های اسمی را بیابید و هسته هر یک را مشخص کنید.

انسان، موجودی (هسته) اجتماعی (وابسته) است و جامعه، هنجار (هسته) های فرهنگی (وابسته)، سنت (هسته) های اعتقادی (وابسته) و ارزش (هسته) های خاصی (وابسته) دارد.

حکایت خودشناسی

حکایت به صورت نمایشی تدریس گردد. در صورت امکان، کتاب "اسرار التوحید" به کلاس برده شود و یا تصویر اینترنتی آن به دانش آموزان نشان داده شود. در اینجا نیز مثل دفعات پیش درباره متن کهن درس توضیحات لازم داده شود. مثلاً در مورد وجود لغات کهنی که در متن وجود دارد و دیگر امروزه، چه در زبان محاوره و چه در نثر امروزی از آنها استفاده نمی شود و یا کلماتی که معنی سابق خود را ندارند و در معنای جدید مورد استفاده قرار می گیرند. مثل واژه "دولت" که در گذشته به معنای سعادت و خوشبختی بکار می رفت ولی امروز به معنی هیئت وزیران و رئیس جمهور است.

توضیحات:

ابتدا درباره جامی، شاعر بزرگ قرن نهم هجری و آثار متعدّدش صحبت گردد و تصاویری از کتابهای او از طریق سایت های اینترنتی به دانش آموزان نشان داده شود. سپس با استفاده از روش سخنرانی و نمایشی، داستان شعر ارائه گردد. لازم است تصویرهای مربوط به برخی از چیزها که نامشان در شعر هست در کلاس نشان داده شود مثل: پشته خار، خس و خار. همچنین عبارات و ترکیبات تصویری مندرج در درس حتماً به صورت نمایشی اجرا شود. مثل: لنگ لنگان قدم برداشتن - دانه شکر کاشتن - از جیب تا دامن نظر کردن - رخس پندار راندن - خارکشی.

بیت های شعر آزادگی براساس توانایی دانش آموزان و صلاحدید دبیر محترم انتخاب و تدریس گردد.

آزادگی

خارکش پیری با دلّی درشت پشته‌ای خار همی برد به پشت

شخص پیری لباس پشمی ضخیمی پوشیده بود و کوله باری از خار را حمل می‌کرد.

لنگ‌لنگان قدمی بر می‌داشت هر قدم دانه ی شکری می‌کاشت

با هر قدم آرامی که بر می‌داشت خدا را شکر و ستایش می‌کرد.

کنم از جیب نظر تا دامن چه عزیزی که نکردی با من

وقتی که سر تا پای خود را بررسی می‌کنم، می‌بینم که چه بزرگواری‌هایی در حق من نموده‌ای.

در دولت به رخم بگشادی تاج عزّت به سرم بنهادی

در باغ بخت و اقبال را به روی من گشودی و تاجی از سرافرازی و افتخار بر سر من نهاده‌ای.

نوجوانی به جوانی مغرور رخس پندار همی راند ز دور

جوانی که به نیروهای جوانی خود مغرور بود. فکرهای بد (مثل دویدن سریع اسب) به ذهنش رسید.

آمد آن شکر گزاریش به گوش گفت کای پیر خرف گشته، خموش

جوان ستایش پیرمرد را شنید و به او گفت: ای پیر کم عقل، خاموش باش و چیزی
مگو.

خار بر پشت، زنی زین سان گام دولت چیست؟ عزیزت کدام؟

تو خار بر پشت خود گذاشته ای و این طور به سختی قدم بر می داری. دیگر چه
عزت و خوشبختی داری؟

پیر گفتا که چه عزّت زین به که نیم بر در تو بالین نه

پیرمرد: جواب داد چه سربلندی و افتخاری از این بالاتر است که من محتاج کس
دیگری همچون تو نیستم.

شکر گویم که مرا خوار نساخت به خسی چون تو گرفتار نساخت

خدا را شکر می گویم که مرا پست و خوار نکر و به شخص پست و فرومایه ای چون
تو محتاج و نیازمند نساخت.

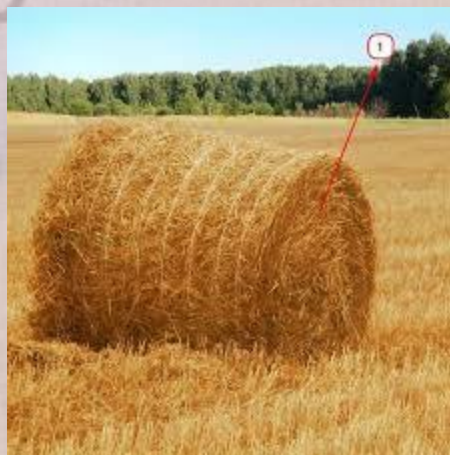
داد با این همه افتادگی ام عزّ آزادی و آزادگی ام

با وجود این که مقام من بسیار پست و ناچیز است، خداوند به من آزادی و آزادگی
بخشیده است.

واژگان تصویری

پشته خار و خارکشی

کاه خشک شده که خَس و خاشاک از آن به جای می ماند.

سوالات به صورت روان و کوتاه پاسخ داده شود.

۱- از نظر پیرِ خاریش، عزّت و آزادگی چیست؟

قانع بودن (زیاد نخواستن) و مُحتاجِ دیگران نبودن، خوارنشدن (کوچک نشدن) در مقابلِ دیگران.

۲- با توجّه به شعر، شخصیتِ پیر و جوان را با هم مقایسه کنید.

۱- جوان، مغرور و پُرادعا است ولی پیر، فروتن و بیِ ادعا است. ۲- جوان زیاده خواه است ولی پیر قانع است.

۲- جوان ارزش و سعادت را در ثروت و قُدَرَت می بیند اما پیر ارزش ها را در قانع بودن و بی نیازی نسبت به دیگران

می بیند.

۳- چگونه می توان به عزّت و آزادگی رسید؟

با تلاش، کوشش و کار زیاد در ایام جوانی و قناعت (راضی شدن به کم) و ساده زیستی (زندگی ساده)

در این بخش، قالب شعری مثنوی با استفاده از شعر آزادگی و اشعار کتاب هایی مثل شاهنامه و مثنوی معنوی و بوستان سعدی به دانش آموزان ارائه گردد. ضروری است دست کم، یکی از کتاب های ذکر شده در اختیار دانش آموزان گذاشته شود تا آنها خودشان تفاوت قالب شعری مثنوی را با قالب های دیگر از جمله غزل و قطعه درک نمایند.

قالب شعری مثنوی = وقتی در شعری قافیه های هر بیت با بیت دیگر فرق داشته باشد به آن قالب شعر مثنوی یا دو تایی می گویند.

■	■
●	●
▲	▲
■	■

*- مهمترین مثنوی های فارسی را نام ببرید ؟

۱- شاهنامه فردوسی ۲- بوستان سعدی ۳- مثنوی مولوی ۴- لیلی و مجنون

فعالیت های نوشتاری پاسخ داده شود.

۱- تفاوت معنایی واژه مشخص شده را در گذشته و امروز بنویسید.

خار بر پشت زنی زین سان گام دولت چیست؟ عزیزیت کدام؟

معنی در زمانهای قدیم * احترام - عزت

دولت

معنی در زمان حال * کاری در حکومت داشتن - مقام دولتی

۲- در سه بیت پایانی شعر(قافیه)ها را مشخص کنید.

جواب : ۱- شامم - آشامم

۲ - خوار - گرفتار

۳- اُفتادگی ام - آزادگی ام

بخش گفتگو برای مطالعه آزاد است.

نکته املائی:

بخش نکته املائی نیز تدریس شود.

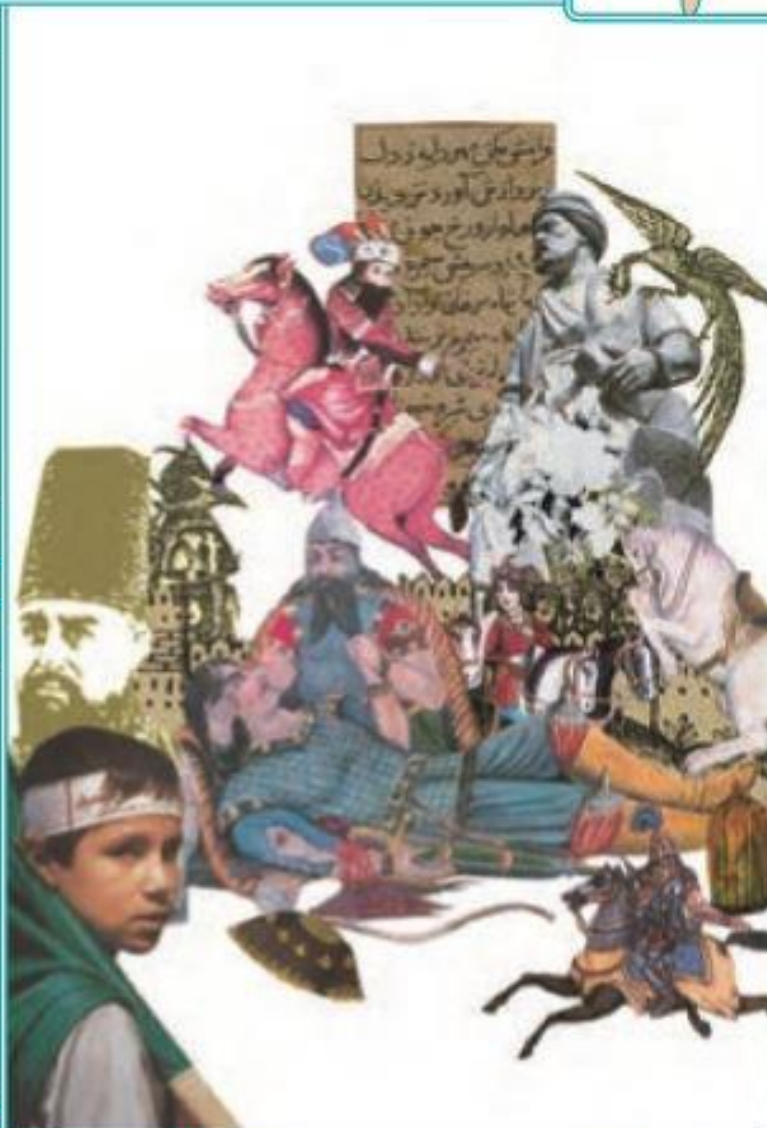
❖ روان خوانی: آقا مهدی ، برای مطالعه آزاد است.

نام‌ها و یادها

فصل چهارم

نام نیکو که ماند ز آدمی

به کز نو ماند سرای زرنگار

معدی

توضیحات:

سه داستان : نوجوان باهوش ، آشپززاده وزیر ، گریه امیر

برای تدریس این سه بخش داستانی حتماً از روش سخنرانی و نمایشی استفاده گردد. لازم است تصاویری از میرزا ابوالقاسم فراهانی و میرزا تقی خان فراهانی معروف به امیر کبیر به دانش آموزان نشان داده شود و درباره ویژگی های این شخصیت های ملی توضیحات مفید ارائه گردد.

همچنین درباره شخصیت ادبی قائم مقام فراهانی سخن گفته شود و آثار ادبی را که به رشته تحریر در آورده است سخن گفته شود. مثلاً کتاب جلایرنامه او به کلاس برده شده و یا تصویر اینترنتی آن نشان داده شود.

هم چنین بهتر است دبیران گرامی، عکس هایی از مکتب خانه های قدیمی که در آنها شاگردان به همراه معلم خود در حال درس خواندن و یا فلک شدن (نوعی تنبیه در گذشته) هستند به منظور مقایسه کردن مدارس قدیم و جدید به دانش آموزان نشان دهند تا تفاوت ها را تشخیص دهند.

همان طور که گفتیم بهتر است که این سه درس به شکل نمایشی اجرا گردد. بسیاری از عبارت ها، کاملاً تصویری است و چه خوب است که دبیر محترم تمامی آنها را در برابر دیدگان دانش آموزان به صورت عملی انجام دهند. مثل: " روزهای زیادی بود که محمد تقی سینی غذا را بر سر می گذاشت و فاصله آشپزخانه تا مکتب خانه را یک نفس طی می کرد. " در اینجا گذاشتن سینی غذا بر روی سر و یک نفس طی کردن " را دبیر محترم توضیح داده و اجرا نمایند.

و یا عبارت های : " حاصل ماهها پشت در نشستن و از سرما لرزیدن و دزدکی به درس گوش دادن " لطفاً سه عبارت " پشت در نشستن " ، " از سرما لرزیدن " و " دزدکی گوش دادن " با دقت برای دانش آموزان اجرا گردد.

واژگان (کلمات جدید درس)

غَزَل : نوعی شعر عاشقانه	هَلِیله : سر و صدای همراه با شادی
ذِکاوَت : باهوشی	شیوع : زیاد شدن
صَدَرِ اعظم : مقام بالا	رَمیده : فرار کرده
مَنشا : علّت	نامدار : معروف ، مشهور
فوراً : خیلی زود	آبله : بیماری ویروسی
صدای رَسا : صدای بلند	جَهَل : نادانی ، بی عقلی
مَکتب خانه : مدرسه قدیم	بَقال : فروشنده مواد غذایی
قَصیده : نوعی شعر	سَرشِناس : معروف
نوه آش : فرزند بچه آدم	قائِم مقام : معاون جانشین
عالم : دانشمند	مَکث : فکر کردن کوتاه
خُرَم : خوشحال	عالم : دنیا ، جهان
به حَلاوَت : شیرین	زَهر : ماده گشنده ، مانند سمّ مار
لَهجه : آهنگ صدا	حِکمت : دانش عقلی
هَیاهو : شلوغی	فَلسفه : دانش زبانی
گَسَترِش : زیاد شدن	خَطاب : هدف کسی بودن در صحبت

مکتب خانه

فلک کردن

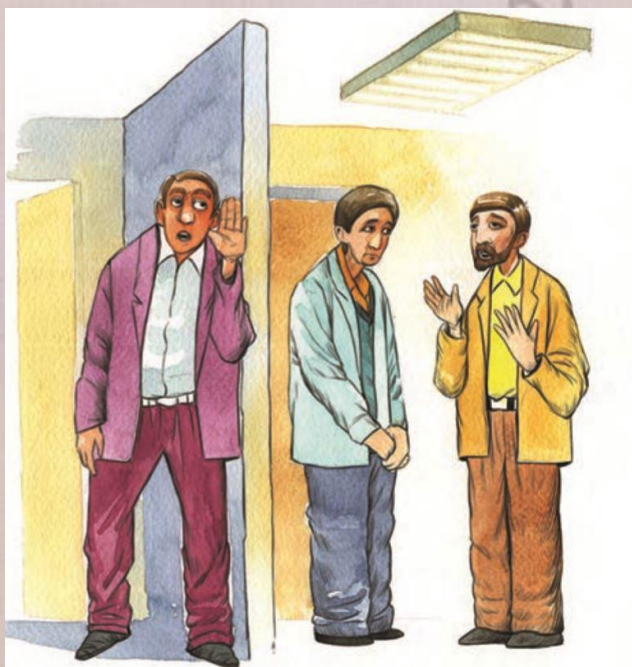

سینی غذا بر سر

واژگان تصویری

از سرما لرزیدن

دزدکی گوش دادن

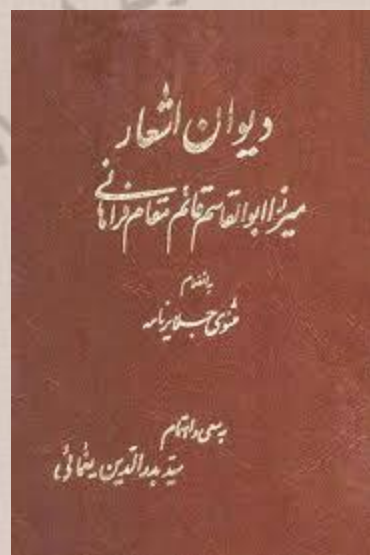

امیر کبیر

واژگان تصویری

واکسن زدن

جلایر نامه

بیماری آبله

۱- سوالاتِ قائمِ فراهانی برای آزمایشِ فرزندانش چه بود؟

سوال اول: این شعر از کیست؟ ستاره ای بدرخشید و ماه مجلس شد/ دلِ رمیده ی ما را آنیس و مونس شد

سوال دوم: کاشِفِ الْکُلِّ، که بود؟

۲- ویژگی های مُشترکِ امیرکبیر و قائم مقامِ فراهانی چیست؟

الف) هر دو به مقامِ صدرِ اعظمی (وزیر) رسیدند. (وزیر شدند.)

ب) آنها باهوش و با ذکاوت بودند و با تلاش و کوشش خود به دانش و مقامِ بالایی دست پیدا کردند.

ج) آنها با جهل (نادانی) در جامعه مبارزه کردند.

۳- خدَماتِ قائم مقامِ فراهانی و امیرکبیر به ایران چه بوده است؟

الف) قائم مقام قراردادهای مهم و ارزشمندی برای ایران بست. قرارداد بستن = نوشتن پیمان، نوشتن عهدنامه

ب) امیرکبیر برای اولین بار مدارس به نام دارالفنون که شبیه به مدارس حالا بود، تأسیس (دُرُست) کرد.

ج) گروهی از دانشجویان را برای تحصیل به خارج از کشور فرستاد و جلوی ریخت و پاش (خرج اضافه و الکی) دَرباریان (کسانی که برای پادشاه کار می کردند) را گرفت.

در این قسمت که مربوط به آموزش صفت بیانی است و بهتر است به صورت مجسم و نیمه مجسم و پرسش و پاسخ و شرکت دادن دانش آموزان در درس انجام گیرد. مثلاً می‌گوییم: کلاس بزرگ. بعد می‌پرسیم: بچه‌ها کلاس چطور یا چگونه است؟ و یا: مادر مهربان. بعد می‌پرسیم: مادر چگونه است؟ و یا پرتقال شیرین. و می‌پرسیم: پرتقال چگونه است؟ جواب‌ها به ترتیب: بزرگ، مهربان و شیرین است که ویژگی اسم‌های: کلاس، مادر و پرتقال را بیان می‌کند که به آنها صفت بیانی گفته می‌شود. به همین ترتیب مثال‌های متنوع بکار می‌بریم و درباره ویژگی‌های مختلف یک اسم که شامل: مزه، رنگ، کوتاهی، بلندی، بزرگی، کوچکی و انواع رنگ و دیگر خصوصیات است مثال می‌زنیم و توضیح می‌دهیم که صفت بیانی، ویژگی‌های اسم را بیان می‌کند. **صفت بیانی:** کلمه است که بعد از اسم می‌آید و در مورد اسم توضیحاتی می‌دهند.

مثال ۱- باغبان مهربان

مثال ۲- گل خوشبو

مثال ۳- کتاب خوب

مثال ۴- دانش آموز زرنگ

فعّالیت‌های نوشتاری

سوالات پاسخ داده شود.

۱- در هر یک از جمله های زیر صفت های بیانی را بیابید.

* زنان اندیشمند در سربلندی ایران عزیز نقش مؤثر داشته اند.

* من آینده ای درخشان برای این نوجوان می بینم

* برگ های سبز زیر نور گرم خورشید می درخشیدند.

۲- کلمات زیر را با صفت بیانی مناسب گسترش دهید :

نمونه: حرم < حرم مطهر

مطالب: مطالب ارزشمند

لهجه: لهجه شیرین

کاشف: کاشف معروف

دریا: دریای پهناور

گفت‌وگو

بخش گفتگو برای مطالعه آزاد است.

توضیحات:

درس دهم: قلم سحرآمیز ، دو نامه

در هنگام تدریس این درس شایسته است که علاوه بر روش سخنرانی و داستان گویی از روش اجرای نمایش بهره برده شود. برای ارائه محتوا لازم است از طریق سایت های اینترنتی، تصاویری از تابلوهای نقاشی مربوط به جنگ چالدران و هم چنین و نقاشی هایی از کمال الدین بهزاد به دانش آموزان نشان داده شود. هم چنین تصاویری از داخل یک غار و قندیل های آهکی و سنگی و قلم های مخصوص خطاطی و مرکب آن، ارائه گردد.

در ضمن دبیر گرامی، حتماً یک دیوان حافظ به کلاس ببرد و بیت های مندرج در درس را در خود دیوان، به شاگردان نشان دهد و از روی آن بخواند و به صورت ساده و روان معنی کند.

در ضمن درباره دولت صفویه و شاهان صفوی و جنگ های ایران و عثمانی به ویژه جنگ چالدران به شکل کوتاه به همراه نشان دادن منطقه چالدران در نقشه ایران، توضیحاتی ارائه نمایند.

واژگان (کلمات جدید درس)

دَلیرانه = شُجاعانه	گُشود = باز کرد
خطّ خوش = خطّ زیبا	سِحَر آمیز = جادویی
بِنِگر = نگاه کن	طَبیب = پزشک
طایِر = پَرَنده	گاه = بعضی وقت ها
خاکدانِ غَم = جهان ، دنیا	بیدادگری = ظُلم و سِتم
آشیان = لانه ، خانه	آموخت = یاد گرفت
به گفت و گو بنشیند = صحبت کند	تَحْرِیم کند = مَنع کند ، حَرام اِعلام کند
اِستعمال = به کار بردن ، استفاده کردن	اَلیوم = امروز
مُحارِبَه = جَنگیدن	خُرَم : خوشحال
نوه آش : فرزند بچه آدم	به حَلاوت : شیرین
عالم : دانشمند	لَهجه : آهنگِ صدا
سَردار = قَرمَنده و رئیس در میدانِ جَنگ	هَیاهو : شُلوغی

واژگان (کلمات جدید درسی)

سَبَا = نام سرزمینی در عربستان قدیم زَمِزْمَه = خواندن آواز و سرود با صدای آرام

صَبَا = باد خُنْکی که از شمال شرق می آید. شاه به تَنگنا افتاد = شاه دچار سختی و مشکل

تَوَطَّئَه = نقشه کشیدن برای انجام کارهای بد و به ضرر دیگران

هُدْ هُدْ = نام یک پرنده ، اسم دیگرش «شانه به سر» است.

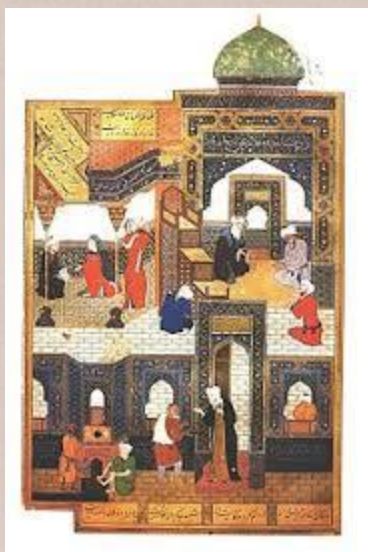
اِسْتِعْمَار = تسلط کشوری قوی بر کشوری ضعیف برای استفاده از منابع و ثروت های آن

سُخْنَرَانِی کردن = حرف زدن و صحبت کردن برای عِدّه ای زیادی از مردم

مَرَجَعِ تَقْلید = روحانی که مردم در مسائل دینی از او اطاعت و پیروی می کنند.

رو به سَقَفِ غار اوج گرفته بود = به طَرَفِ سقف غار در حال پرواز بود

واژگان تصویری

یکی از نقاشی های کمال الدین بهزاد

غار

غار قندیل های آهکی

قَلَم و مُرَكَّب

جَنگِ چالدرانِ بَینِ ایران و دولتِ عُثماني در دَستِ چالدران

نقشه ایران و استان آذربایجان غربی و منطقه چالدران

طبق صلاح‌دید دبیر گرامی، ابیات درس بر اساس وضعیت و سطح کلاس انتخاب و معنی گردد. در ضمن عکسی از شاعر، ادیب الممالک نشان داده شود.

ادیب الممالک

ای وطن، ای دل مرا مأوا ای وطن، ای تن مرا مسکن

ای وطن من، تو جایگاهی برای امنیت و آسایش و پناهگاه من هستی.

ای وطن، ای تو نور و ما همه چشم ای وطن، ای تو نور و ما همه چشم

ای وطن، ما همه بینایی خود را از وجود تو می‌گیریم. ما بدنی هستیم که جان و روح ما تو هستی.

نکته‌ای گویمت که گر شنوی شاد، مانی به جان و زنده به تن

نکته‌ای را می‌خواهم برای تو بازگو کنم که اگر بشنوی با دل و جانت شادمان می‌شود.

آدمی را چو هفت مهر به دل نبود کم شمار از آهریمن

انسان باید محبت هفت چیز را در دل داشته باشد که اگر چنین نباشد این فرد را باید شیطان و دشمن بدانی.

مهر ناموس و زندگانی و دین عزّت و خاندان و مال و وطن

آن هفت محبت: علاقه به آبرو، زندگی، دین و مذهب، شرف و بزرگی، خانواده و دارایی و سرزمین

و آن که حُبّ وطن نداشت به دل مرده زان خوب‌تر به باور من

و کسی که علاقه به وطن را در دل نداشته باشد. به اعتقاد من شخص مرده از چنین انسانی بهتر است.

واژگان (کلمات جدید درس)

دِلاوران = شجاعان

پیکر = تن ، بدن

بی رَحِم = بد اخلاق

گستاخی = بی ادبی

استوار = محکم

خیلی عظیم = تعداد زیاد

رنگ نباخت = نترسید

بمب = سلاح انفجاری

تَعَهْد = قول دادن

جنب و جوش = حرکت و تکان

هَمَّت = تلاش ، اراده

قُلُل = جمع قُله ، نوک کوه ها

وَطَن = چهره و شکل کشور

عَزّت = احترام

سرافرازی = پیروزی

عرصه ها = در تمامی زمینه ها

آزاد منشی = با معرفت و با اخلاق

صَدّام = رئیس جمهور عراق در زمان جنگ با ایران

خود ارزیابی

خود ارزیابی برای مطالعه آزاد است.

دانش زبانی وابسته های اسم (۲) صفت اشاره، صفت شمارشی

صفت اشاره: به کلماتی مانند (این - آن) که به دوری و نزدیکی اسم اشاره می کنند
صفت اشاره گفته می شود. مثال ۱- من این میز را ساختم.

مثال ۲- من همان کلاس را دیدم.

مثال ۳- در همین مسابقه آن مدال را برنده شد.

صفت شمارش: به کلماتی که قبل از اسم می آیند درباره شمار آن اسم توضیح می دهند
صفت شمارشی گفته می شود.

* اعداد اصلی (یک دو سه) و اعداد ترتیبی اولین - دومین - سومین و..) صفت

شمارشی هستند. *

مثال ۱- چهار دانش آموز در کلاس بودند.

مثال ۲- اولین گروه به مسابقات اعزام شدند.

مثال های مختلف و استفاده از گروه کلمات متعدد، هسته و نوع صفت آموزش داده شود و به مثال های درس بسنده نگردد.

گروه اسمی		
هسته	وابسته پیشین	
	صفت شمارشی	صفت اشاره
قهрман	—	آن
میز	—	این
دانش آموز	چهار	—
کلاس	—	همان
گروه	اولین	—
مسابقه	—	همین

فعالیت‌های نوشتاری

فعالیت‌های نوشتاری برای سوالات پاسخ داده شود.

گفت‌وگو

گفتگو برای مطالعه آزاد است.

❖ شعر خوانی : " ای وطن من " برای مطالعه آزاد است.

اسلام و انقلاب اسلامی

فصل پنجم

صبح صادق، قدرت کاذب گشت

رشنای دام ارمین گشت

حمید سبزواری

توضیحات:

در شروع درس لازم است که معرفی کوتاهی درباره زندگی و شخصیت حضرت علی علیه السلام و برخی از جنگ هایی که ایشان در آن حضور داشت ارائه گردد. از آنجا که این شعر از دفتر اول کتاب مثنوی مولوی انتخاب گردیده است بهتر است که کتاب مثنوی به کلاس برده و شعر مذکور به دانش آموزان نشان داده شود سپس ماجرای داستان به صورت سخنرانی و نمایشی ارائه گردد. طبق نظر دبیر محترم، بیت هایی که قابل فهم و ساده تر هستند انتخاب و معنی گردد.

شیر حق

از علی آموز اخلاص عمل شیر حق را دان منزّه از دَغَل

اخلاص در عمل را باید از حضرت علی (ع) یاد بگیری، آن شیر خدا را از هر حيله و
نیرنگی، پاک و منزّه بدان.

در غَزَا بر پهلوانی دست یافت زود شمشیری بر آورد و شتافت

حضرت علی در یکی از جنگ‌ها بر پهلوانی چیره شد و بی درنگ شمشیری برون
آورد که کارش را بسازد.

او خَدو انداخت بر روی علی افتخارِ هَر نَبی و هر ولی

اما آن پهلوان، بر چهره‌ی آن حضرت، آب دهان انداخت شخصیتی بزرگ که باعث
افتخار پیامبران و سرفرازی مردان خداست.

در زمان انداخت شمشیر آن علی کرد او اندر غَزایش کاهلی

علی (ع) بی‌درنگ شمشیر را از دستش انداخت و او از جنگ با آن پهلوان عرب
دست کشید.

گشت حیران آن مبارز، زین عمل و ز نمودن عفو و رحم بی محل

آن پهلوان از این کار علی (ع)، بسیار حیرت زده و متعجب بود و از اینکه حضرت علی (ع) بدون مناسبت عفو و بخشش کرد شگفت زده شد.

گفت: بر من تیغ تیز افراستی از چه افکندی، مرا بگذاشتی؟

آن پهلوان گفت: ای علی، تو که بر من شمشیر تیز کشیدی، پس چرا آن را انداختی و مرا نکشتی؟

گفت: «من تیغ از پی حق می‌زنم بنده حقم نه مأمور تنم

حضرت علی گفت: من برای رضای حق، شمشیر می‌زنم، بنده حق تعالی هستم و مأمور نفس و جسم خودم نیستم.

شیر حقم، نیستم شیر هوا فعل من بر دین من باشد گوا

من شیر خدا هستم نه شیر هوا و هوس (من برای خدا با تو مبارزه می‌کنم نه برای جسم و هوس خودم) رفتار و عملم، گواهی می‌دهد بر دین و ایمانم.

تیغ را دیدم نهان کردن سزا» چون درآمد در میان، غیر خدا

وقتی دیدم در جنگ کردن با تو، مسئله‌ای به میان آمد که هوای نفسانی و عرض شخصی آشکار شد صلاح و درستی را در آن دیدم که شمشیر را در غلاف کنم.

واژگان (کلمات جدید درس)

مُنَزّه: پاک	خَشَم : عصبانیت
دَغَل : دروغ	شیر حق : لقب امام علی (ع)
غَزَا: جنگ	لَقَب : کلمه ای در مورد شخصی
خَدَو : آب دهان	غَزَا = جنگ
کاهِلی : سستی - تنبلی	حیران = تعجب کردن
آز : طمع	أَفْکَنْد = انداخت
شَهْوَت : میل و علاقه زیاد به هر چیزی	تِیغ = شمشیر
اهلِ نماز: نماز خوان	

سوال دوم و سوم به عنوان مطالعه آزاد در نظر گرفته شده است.

۱- در متن درس، سرزمین ایران با چه ویژگی هایی توصیف شده است؟

سرزمین بزرگ و عزیز و شکوهمند، سرزمین خون دل خورده، سرزمین عزتمند و استوار، سرزمین آسمانی

۲- درباره ارتباط حدیث «حُبُّ الْوَطَنِ مِنَ الْإِيمَانِ» با محتوای درس، توضیح دهید.
حدیث: دوست داشتنِ وطن را از ایمان می‌داند و متن درس: عشق به میهن و علاقه به آن را جزء عقیده و باور انسان می‌داند.

۳- به نظر شما برای عزّت و سربلندی ایران اسلامی در عرصه های جهانی چه باید کرد؟

باید عاقل بود و با کوشش و تلاش و نظم در کارها به دنبال علم و دانش باشیم، تا با کمک خدا، کشورمان در زمینه های جهانی، پیروز و موفق باشد.

صفت پرسشی: کلمه‌ای است که قبل از اسم آمده و درباره نوع، چگونگی یا مقدار اسم، پرسش می‌کند.

مثال :

* شما کدام ورزش را دوست دارید؟

* چند کارگر در کارگاه کار می‌کنند؟

صفت پرسشی، وابسته پیشین اسم به شمار می‌آید.

صفت تعجبی: کلمه‌ای است که قبل از اسم می‌آید و عاطفه گوینده را درباره اسم، بیان می‌کند.

مثال ۱ : چه باغ باصفائی است.

مثال ۲ : عجب سخن ارزشمندی گفتی!

این مبحث نیز با مثال‌های بیشتری تدریس گردد.

گروه اسمی		
هسته گروه	وابسته پیشین	
	صفت تعجبی	صفت پرسشی
ورزش	—	کدام
کارگر	—	چند
باغ	—	چه
سخن	عجب	—

فعّالیت‌های نوشتاری

فعّالیت‌های نوشتاری همه سوالها پاسخ داده شود.

گفت و گو

گفت و گو برای مطالعه آزاد است.

❖ حکایت " ان شاء الله " برای مطالعه آزاد است.

درس سیزدهم به جهت سنگین بودن محتوا می تواند برای مطالعه آزاد در نظر گرفته شود و یا در حد توان دانش آموزان، محتوا ارائه گردد.

واژگان (کلمات جدید درس)

تاریخ مُعاصِر : اتفاقات زمان نزدیک	آیینہ فرهنگی : نشانه ی فکر و عقیده
فروپاشی : از بین رفتن	آرمان : آرزو، هدف
بَرجَسْتَه : مشخص شده	شاهنامه : نام کتاب شعر أَبوالقاسم فردوسی
وِلايت فقیه : رهبری انسان آگاه به دین	مَثْنوی مولوی : نام کتاب شعر جلال الدین محمد بلخی (مولوی)
اعتقاد : قبول داشتن	درون مایه : ریشه
فرزانه : عاقل ، دانا	مُحتَوّا : مواد تهیه شده
وحدت کلمه : فکر و نظری برابر داشتن	رادمردی : بزرگی
پیشوایی : رهبری	استقلال : وابسته نبودن
بُنیان گذار: درست کننده	کِرَامَت : بخشندگی
قیام: ساکت نبودن در عقیده و فکر	ایثار: بخشیدن به دیگری
اِنسِجام : منظم بودن	شِرافت : بزرگی

واژگان (کلمات جدید درسی)

سِتَم سَتیزی: با ظالم و زورگو مبارزه کردن جانبازی : در راه مبارزه زخمی شدن

رزمندگی : سربازی در راه وطن بسیج : داوطلب ، آماده برای کار

وَلایت : قبول کردن رهبری انسان آزاده رِشادت : شجاع بودن

شَهِید : کشته شدن در راه خدا حِماسه : کاری شجاعانه و عجیب

عِدَالَت : برابری صَفَا : پاکی دل

همدلی : باهم دوست و یار بودن مُقاوَمَت : در برابر دشمنان تسلیم نشدن

پدیدار: دیده شدن مبارزه: جنگ

واژه ها : کلمه ها تَعَهّد: قول دادن

واقعۀ : اتفاق مردانگی : بامعرفت بودن

پاینده : همیشه بودن ایستادگی : مقاومت کردن

أَبزار: وسیله

۱- سه ویژگی انقلاب اسلامی را بیان کنید.

جواب: خدا محوری و دین باوری - رهبری بر پایه اصل ولایت فقیه - وحدت و یک پارچگی مردم

۲- مقصود از عبارت " انقلاب اسلامی، تولدی دیگر " چیست؟

جواب: یعنی بعد از انقلاب، بسیاری از بنیادهای فکری، فرهنگی و معیارهای ارزشی و اخلاقی ایران دگرگون شد مانند اینکه در ادبیات ایران تولدی جدید پیدا شد.

۳- به نظر شما چرا آثار فرهنگی، آیینی احوال و افکار جامعه است؟

جواب: زیرا بهترین راه برای آشنایی با اندیشه ها و باور های هر جامعه ، روی آوردن به ادبیات آن جامعه است.

۴- اصولاً کلید شناخت هر ملتی ----- می باشد؟

الف (ادبیات آن ملت* ب) اخلاق آن ملت ج) دین آن ملت

سوال ۵- ریشه و باطن هر ایرانی همواره ریشه در دو سرچشمه زایا دارد. آن دو سرچشمه کدامند؟

الف (دین و اخلاق ب) دین و فرهنگ * ج) شجاعت و فرهنگ

کنایه: دارای معانی نزدیک و دور است ولی منظور گوینده معنی دور آن است. در اینجا چند مثال می زنیم "چند پیراهن بیشتر از تو پاره کرده ام."

معنی نزدیک: "پیراهن بیشتری پاره کرده است."

معنی دور: "بیشتر عمر کردن و تجربه بیشتری داشتن."

و

"کمر بستن"

معنی نزدیک: "کمر خود را با شال یا پارچه ای بستن"

معنی دور: "آماده شدن برای انجام کاری."

و

"پشت دست داغ کردن"

معنی نزدیک: "با شیء داغ پشت دست را داغ کردن یا سوزاندن"

معنی دور: "پشیمان شدن، توبه کردن"

همه سوالات پاسخ داده شود.

۱- مفرد واژه‌های زیر را بنویسید، سپس آنها را با نشانه‌های جمع فارسی «ان» یا «ها» جمع ببندید.

واژه	مفرد	جمع با ان / ها
عوامل		
آثار		
فضایل		
مفاهیم		
افکار		
علما		

۲- در هر یک از گروه‌های اسمی زیر، وابسته‌ها را مشخص کنید و نوع هر یک را بنویسید.

* نخستین عامل مهم: نخستین (وابسته پیشین) عامل (هسته) مهم (وابسته پسین)

* صبح صادق: صبح (اسم هسته) صادق (صفت بیانی)

* یک اثر ادبی: یک (وابسته پیشین) اثر (اسم هسته) ادبی (وابسته پسین)

* این انقلاب امید بخش: این (وابسته پیشین) انقلاب (اسم هسته) امید بخش

(وابسته پسین)

* همان ملت غیور: همان (وابسته پیشین) ملت (اسم هسته) غیور (وابسته

پسین)

۳- مفهوم کنایات داده شده را بنویسید.

* « افسوس که جوان نمی‌داند و پیر نمی‌تواند » کنایه از = جوان آگاه نیست و پیر توانایی ندارد.

* « ماهی را هر وقت از آب بگیری تازه است » کنایه است از = هر کاری خواستی در هر وقت شروع کنی ارزشمند است.

یاد حسین

توضیحات:

در شروع درس، دبیر محترم درباره امام حسین علیه السلام و واقعه کربلا و به شهادت رسیدن برادران و فرزندان و یاران و خودایشان، توضیحاتی بیان کند. هم چنین درباره تجربیات و شرکت داشتن خود دانش آموزان در مراسم ماه محرم از جمله: عزاداری ها، پخش نذری و حضور در مراسم سینه زنی، زنجیر زنی و دسته جات مساجد و هیئت ها با آنها بحث و گفتگو کنند. سپس شعر یاد حسین را با داشتن حالت چهره ای غمگین، بخواند و درباره شجاعت و وفاداری حضرت عباس علیه السلام توضیح دهد. همکاران گرامی، ابیاتی را که برای دانش آموزان قابل فهم تر است انتخاب و معنی نمایند. ترکیبات و عبارات تصویری فراوانی در شعر وجود دارد که لازم است دبیر محترم، آنها را با دقت اجرا نمایند مانند: لب خشک، دیده تر، غرقه بحر، افتادن ماهی از آب به بیرون، تپیدن دل، لب تشنه.

مثلاً برای تفهیم بیت: (برد عباس جوان ، ره چو سوی آب فرات / ماند بر یاد حسین تا صف محشر تشنه) ماجرای آب خواستن کودکان از حضرت عباس و رفتن ایشان به سمت رود فرات و پر کردن مشک از آب و نخوردن آب درحالیکه تشنه هستند و تیر خوردن مشک و محاصره حضرت بوسیله سربازان یزید و قطع شدن دستان ایشان و در نهایت به شهادت رسیدنشان را به صورت نمایشی اجرا نماید. در مصراع دوم همین بیت هم درباره روز قیامت و طبق برخی از روایت ها که همه انسانها در پیشگاه حضرت باری تعالی به صف می ایستند تا به اعمالشان رسیدگی شود توضیحاتی داده شود.

* یاد حسین *

شد چنان از تف دل، کام سخنور، تشنه که ردیف سخنش آمده یک سر، تشنه

شاعر و سراینده این شعر چنان تحت تأثیر شدت عم و ناراحتی قرار گرفته است که سخن و کلامش هم، عطش تشنگی پیدا کرده است و به همین خاطر واژه «تشنه» ردیف شعرش شده است.

آه و افسوس از آن روز که در دشت بلا بود آن خسرو بی لشکر و یاور تشنه

آه و افسوس به روزی که امام حسین (ع) آن پادشاه و رهبر بی سپاه و بی یاور در دشت پربلا و گرفتاری کربلا تنها مانده بود.

با لب خشک و دل سوخته و دیده‌تر غرقه بحر بلا بود در آن بر تشنه

امام حسین (ع) در آن دشت سوزان و در حالت تشنگی با لبی خشک و دلی سوخته و دیده‌ای اشکبار و گریان غرق در دریای گرفتاری و بلا بود.

همچو ماهی که فتد ز آب برون، آل نبی می‌تپیدی دلشان، سوخته در بر تشنه

دل فرزندان پیامبر در آن دشت همانند ماهی که از آب بیرون افتاده باشد و برای آب دست و پا بزند، از تشنگی و گرفتاری‌ها دست و پا می‌زدند و می‌سوختند.

آل احمد همه عطشان ز بزرگ و کوچک نسل حیدر همه از اکبر و اصغر تشنه

خاندان پیامبر از بزرگ و کوچک و همه فرزندان حضرت علی (ع) چه اکبر و چه اصغر لب تشنه بودند.

تشنه لب کشته شود در لب شَطِّ از چه گناه آنکه سیراب کند در لب کوثر تشنه؟

آن که در کنار حوض کوثر (در بهشت) همه را سیراب می‌کند چرا باید اینگونه بی‌هیچ دلیل و گناهی در کنار رودی پر آب تشنه کشته شود.

برد عباس جوان، ره چو سوی آب فرات ماند بر یاد حسین تا صف محشر تشنه

حضرت عباس هنگامی که به سوی فرات رفت تا آبی به خیمه‌ها بیاورد وقتی به آب رسید. خود آب نخورد و به یاد تشنگی امام (ع) و کودکان تا قیامت تشنه ماند. (در کنار رود شهید شد و این داغ برای امام تا روز قیامت فراموش نمی‌شود.)

واژگان (کلمات جدید درس)

آغوش = بَغْل بیمناک = ترسیدن

آشیان = خانه دوزخ = جهنّم

توفان = بادِ شدید تیرگی = سیاهی

طاقت = مقاومت کردن صیّاد = شکارچی

سرکشی = شورش درّجه = مقام

بعثت = انتخابِ پیامبر تلفُّظ = روشِ خواندن

واژگان تصویری

زنجیر زنی محرم

لب های خشک و تشنه

افتادن ماهی به بیرون از آب

واژگان تصویری

پَخشِ نَدَری در مُحَرَّم (شله زرد و قِیمه)

دیده تر (چشم گریان)

واژگان تصویری

تابلوی علمدار کربلا از استاد محمود فرشچیان

سوالات پاسخ داده شود.

۱- نام حماسه سازان بزرگ واقعه کربلا را بنویسید؟

جواب) امام حسین (ع)، حضرت عباس (ع)، حضرت علی اکبر (ع) و حضرت علی اصغر (ع)

۲- چرا حضرت عباس یکی از اسوه‌های جوانمردی در واقعه کربلا شمرده می‌شوند؟

جواب) به دلایل زیر :

الف- در کربلا برای حضرت عباس امان نامه آوردند یعنی تو اگر از امام حسین جدا شوی ما با تو کاری نداریم و زنده میمانی، اما نپذیرفت.

ب- وقتی به آب فرات رسید از آب ننوشید با این که بسیار تشنه بود. به خاطر اینکه امام حسین (ع) کودکان و زن‌ها در حرم تشنه بودند.

ج- یک لحظه امام را رها نکرد و در تمام لحظات کنار امام بود و از تمام فرمایش‌های امام پیروی کرد.

ردیف:

به کلماتی که دقیقاً مثل هم هستند و بعد از قافیه آورده می شود، ردیف گفته می شود.

مثال :

مسلمانان مرا وقتی دلی بود که با وی گفتمی گر مشکلی بود

کیستم من؟ سائلی در پشت دیوار شما با تهیدستی در این عالم خریدار شما

درباره مبحث ردیف، از دیوان های شاعران که در کتابخانه مدرسه موجود است مثال های بیشتری زده شود.

فعّالیت‌های نوشتاری

۱- واژه‌های متضاد را از متن درس بیابید و آنها را کنار یکدیگر بنویسید.

بَر (خشکی) ≠ بحر (دریا) تر (خیس) ≠ خشک
بزرگ ≠ کوچک تشنه ≠ سیراب

۲- در مصراع اوّل بیت چهارم درس، گروه‌های اسمی را بیابید و نوع وابسته‌های هر یک را مشخص کنید.

با لب خشک و دل سوخته و دیده تر غرقه بحر بلا بود در آن بر تشنه

جواب = با لب (هسته) خشک (وابسته پسین (صفت بیانی)) دل (هسته) سوخته (وابسته پسین (صفت بیانی)) دیده (هسته) تر (وابسته پسین (صفت بیانی)).

گفت و گو

گفت و گو برای مطالعه آزاد است.

❖ روان خوانی "شوق آموختن" برای مطالعه آزاد است.

ادبیات جهان

فصل ششم

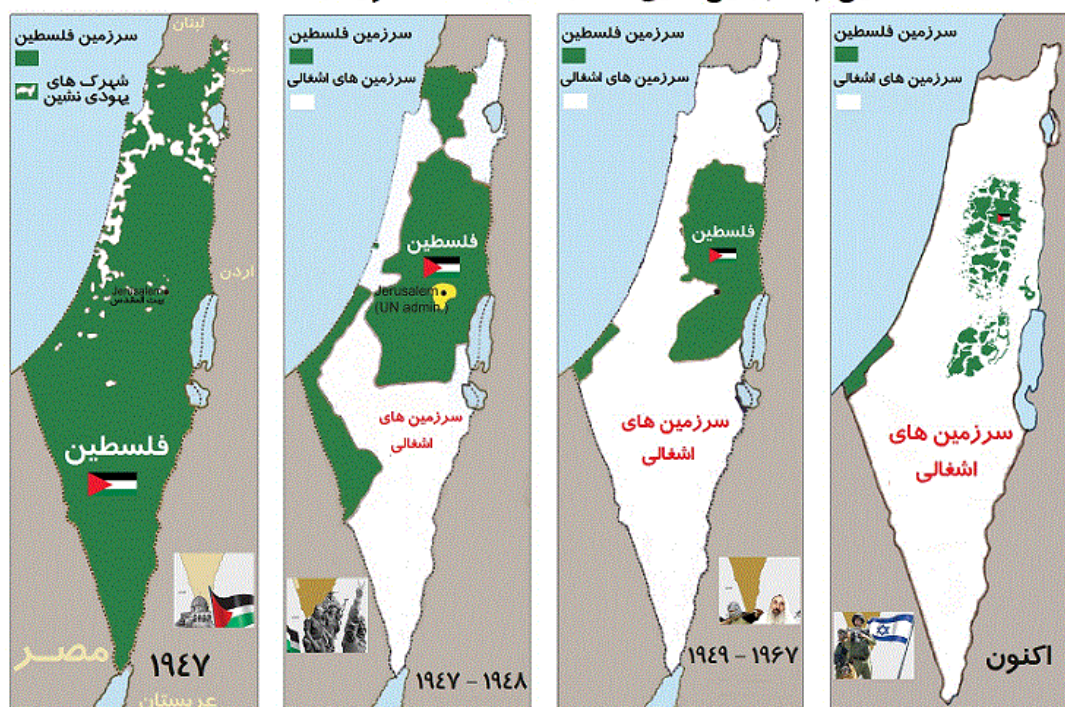
ماه
روشنی اش را
در سراسر آسمان
می پراکند
و لکه های سیاهش را برای خود نگه می دارد.

تاگور (هندوستان)

درس شانزدهم: شعرهای: پرنده آزادی - کودکان سنگ

برای تدریس این دو شعر در ابتدا لازم است اطلاعات کافی درباره مردم فلسطین و مبارزاتشان با دولت اشغالگر اسرائیل از طریق عکس و فیلم بیان شود. شایسته است نقشه کشور فلسطین و تغییراتی که در طول سالیان سال اشغالگری در آن به وجود آمده است به دانش آموزان نشان داده و توضیح داده شود. هم چنین تصاویری از مبارزه جوانان فلسطینی و شهادت آنها به دست سربازان اسرائیلی نشان داده شود.

فلسطین و سرزمین هایی که از سال ۱۹۴۷ تا کنون از دست داده

مبارزه جوانان فلسطینی با سنگ

سربازان اسرائیلی

شعر پرنده آزادی درباره به شهادت رسیدن " محمدالدوره " نوجوان فلسطینی به دست سربازان اسرائیلی است درحالی که در آغوش پدرش پناه گرفته بود. فیلم لحظه کشته شدن این نوجوان درسایت های اینترنتی موجود است و دبیران گرامی می توانند برای آموزش بهتر، از آن استفاده نمایند.

لحظه شهادت محمدالدوره در کنار پدرش

سراسر شعر آمیخته از تصویر و تشبیه است به همین دلیل، برای نتیجه بخش بودن تدریس بهتر است از روش نمایشی بهره گرفته شود و اجرا گردد. حتی دانش آموزان می توانند با کمک و راهنمایی دبیر خود، این درس را به صورت تئاتر اجرا کنند.

شاعر شعر پرنده آزادی، شاعر معروف و مبارز فلسطینی محمود درویش است که سالها در زندان اسرائیلی ها به سر برد. حتماً عکسهایی از او به دانش آموزان نشان داده شود.

محمود درویش

شعر دوم "کودکان سنگ" است. دبیران محترم برای آموزش این درس نیز بهتر است تصاویر و فیلم‌هایی از مبارزات و درگیری‌های جوانان و کودکان فلسطینی که با دست خالی و یا فقط با سنگ با سربازان اسراییلی می‌جنگند در کلاس نشان دهند. موقعیت شهر "غزه" را از روی نقشه به دانش آموزان نشان دهند و توضیح دهند که مردم بسیار زیادی در آنجا زندگی می‌کنند و سالهاست در محاصره و زیر بمباران ارتش اسراییل هستند.

برای دانش آموزان گفته شود که کشور فلسطین زمین‌های حاصلخیزی دارد به خاطر همین، مزرعه‌های سرسبز و درختان زیتون فراوانی در آنجا هست. تصاویری از باغ‌های درخت زیتون فلسطین نشان داده شود. تصاویری از "مسجد الاقصی" در کلاس نمایش داده شود.

زیتون

مسجد الاقصی

در ضمن حتماً عکس‌هایی از "نزار قبانی" شاعر مشهور عرب و شاعر این شعر به دانش آموزان نشان داده شود.

نزار قبانی

واژگان (کلمات جدید درس)

بیمناک = ترسیدن

آغوش = بَغْل

دوزخ = جهنّم

آشیان = خانه

تیرگی = سیاهی

توفان = بادِ شدید

صیّاد = شکارچی

طاقت = مقاومت کردن

درّجه = مقام

سرکشی = شورش

تَلَفُّظ = روشِ خواندن

بعثت = انتخابِ پیامبر

۱- منظور شاعر از «کودکان سنگ» چیست؟

کودکانی که در فلسطین برای دفاع از خود و کشور خود سلاحی به جز سنگ ندارند و با پرتاب سنگ از خود دفاع می‌کنند.

۲- نوجوانان فلسطینی برای آزادی سرزمین خود، چه کارهایی می‌کنند؟

آن‌ها راه گذشتگان خود را دنبال می‌کنند و ایمان و اعتقاد خود را تقویت کرده و در کنار و دوشادوش بزرگترهای خود با اشغالگران مبارزه می‌کنند و در این راه از هیچ تلاشی دست نمی‌کشند.

صفت مبهم:

به جمله‌های زیر توجه کنید:

* پدر نیما کتاب را از فلان مغازه خرید.

* زینب، چند مجله از دوستش گرفت.

در گروه‌های اسمی «فلان مغازه» و «چند مجله» دو وابسته پیشین «فلان» و «چند» دیده می‌شود؛ این واژگان، «صفت مبهم» نامیده می‌شوند؛ زیرا نوع، چگونگی، شمار و مقدار اسم را به طور نامعین نشان می‌دهند.

* صِفَتِ مُبْهَم، پیش از اسم (هسته) می‌آید و وابسته پیشین اسم محسوب می‌شود.

حتماً با کلمه‌های "فلان"، "چند"، "هر" گروه کلمه‌های مختلفی ساخته شود و مثال‌های بیشتری در کلاس زده شود.

۱- پیشوند «ب» را به ابتدای فعل‌های زیر بیفزایید و شکل تغییر یافته آنها را بنویسید.

آمد = بیامد

افروخته است = بیفروخته است

افکنده بودند = بیفکنده بودند

۲- در هر یک از جمله‌های زیر، گروه‌های اسمی را بیابید و هسته، وابسته‌ها و نوع هر یک را مشخص کنید.

* هر سخن ارزشمند را پاس بدار. (جواب = سخن: هسته - ارزشمند: وابسته

پسین؛ صفت بیانی)

* هر روز، یک شعر زیبا بخوان. (شعر: هسته - زیبا: وابسته پسین، صفت

بیانی)

* دانش آموزان، چند درخت کاشتند. (درخت: هسته - چند: وابسته پیشین،

صفت مبهم)

۳- درک و دریافت خود را از این بخش شعر «کودکان سنگ» بنویسید.

«وطنی زاده می‌شود در چشم‌ها و افقی دیگر، نمایان...».

معنی: دنیا تولد ملتی دیگر را می‌بیند و قدرت مظلومان آشکار می‌شود.

گفت و گو برای مطالعه آزاد است.

نکته املائی

بخش نکته املائی تدریس شود.

توضیحات

درس راه خوشبختی، متنی سراسر اخلاقی و تربیتی است و لازم است برای استفاده هر چه بیشتر کلاس، خط به خط درس به همراه دانش آموزان خوانده و معنی و شرح گردد. در هنگام تدریس، معلم گرمی می تواند از تجربیات خود و دیگران و دانش آموزان کلاس برای تفهیم بهتر مطالب درس استفاده کند. در ضمن تصاویری که منتسب به شکسپیر است و در سایت ها موجود است، به دانش آموزان نشان داده شود. در هنگام معرفی شکسپیر به عنوان یک شاعر و نمایشنامه نویس، می توان تصویری از چند کتاب او در کلاس نشان داد مانند: "هملت"، "مکبث"، "رومئو و ژولیت"، ...

کتاب مکبث

شِکسپیر

خودارزیابی

سوال ۱ پاسخ داده شود. سوال های ۲ و ۳ برای مطالعه آزاد است.

۱- شکسپیر، روزگار را به چه چیزی تشبیه کرده است؟

به دریایی که کشتی زندگی ما بر روی آن سوی ساحل مقصد در حرکت است. این دریا گاهی آرام و گاهی توفانی است.

۲- این بیت حافظ با کدام قسمت درس، ارتباط دارد؟

نصیحت گوش کن جانا که از جان دوست تر دارند جوانان سعادت‌مند پند پیر دانا را

ترجمه: در این بخش نیز می توان نوشته های مختلفی را که به زبان و خط های مختلف نوشته شده و به زبان های دیگری ترجمه شده اند بهره گرفت. متونی که از زبان فارسی به انگلیسی، فرانسه، روسی، هندی، عربی و غیره ترجمه شده اند مثل ترجمه قرآن کریم به زبان فارسی.

ترجمه سوره ناس به زبان فارسی

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝ مَلِكِ النَّاسِ ۝ إِلَهِ النَّاسِ ۝ مِنْ شَرِّ
الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۝
مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۝

بگو: پناه می برم به پروردگار مردم، * به مالک و حاکم مردم، * به (خدا و) معبود مردم، * از شر وسوسه گر پنهانکار، * که در درون سینه انسانها وسوسه می کند، * خواه از جن باشد یا از انسان!

سوره ناس

The cautious captain of a small ship had to go along a coast with which he was unfamiliar , so he tried to find a qualified pilot to guide him. He went ashore in one of the small ports where his ship stopped, and a local fisherman pretended that he was one because he needed some money.

The captain took him on board and let him tell him where to steer the ship.

After half an hour the captain began to suspect that the fisherman did not really know what he was doing or where he was going so he said to him, 'are you sure you are a qualified pilot?

'Oh, yes' answered the fisherman. 'I know every rock on this part of the coast.'

Suddenly there was a terrible tearing sound from under the ship.

At once the fisherman added, " and that's one of them."

ناخدای هوشیار یک کشتی کوچک مجبور بود در امتداد ساحل دریایی که نمی شناخت حرکت کند، بنابراین او تلاش کرد تا یک ناخدای آشنا به آنجا برای راهنمایی پیدا کند. او کنار یکی از بندرهای کوچکی که کشتی اش توقف کرد ایستاد؛ و یک ماهیگیر محلی چون به پول احتیاج داشت طوری وانمود کرد که یک راننده کشتی ماهر است. نا خدا او را سوار کشتی کرد و به او اجازه داد تا بگوید کشتی را به کجا براند.

بعد از نیم ساعت نا خدا گمان کرد که ماهیگیر واقعا نمی داند چه کار دارد می کند یا به کجا می رود پس به او گفت: "ایا تو مطمئنی که ناخدای ماهر هستی؟"

ماهیگیر جواب داد: " بله ". "من هر سنگ این بندر از کنار دریا را می شناسم". ناگهان صدای پاره شدن از زیر کشتی آمد. سرانجام ماهیگیر افزود: "و آن هست یکی از آن سنگ ها."

فعّالیت‌های نوشتاری

- همه سوالات پاسخ داده شوند.

نکته: «تنوین»، یکی از نشانه‌های خطّی زبان است که با صدای «ن» ساکن شنیده می‌شود. باید به شکل درست این نشانه، توجّه داشت؛ مانند «حتمّاً، تقریباً، رسماً، مسلماً». نوشتن این گونه کلمات، با حرف «ن»، (حتمن، تقریبین، رسمن، مسلمن) نادرست است.

- ۱- در متن درس، واژه‌هایی را که نشانهٔ تنوین دارند، بیابید و بنویسید. **مسلماً، اصلاً**
- ۲- در هر یک از جمله‌های زیر، وابسته‌های اسم را بیابید و نوع هر یک را مشخص کنید.

الف) این دریای بزرگ، همیشه در جزر و مد است. این: وابسته پیشین (صفت اشاره) بزرگ: وابسته پسین (صفت بیانی)

ب) به آسمان پر ستاره بنگر، تا ببینی چه خلقت شگفت انگیزی است. چه: وابسته پیشین (صفت تعجبی) شگفت انگیز (صفت بیانی)

پ) از هیچ چیز، بیم مدارید، تاب و تحمل سختی‌ها را داشته باشید. هیچ: وابسته پیشین (صفت مبهم)

۳- جدول زیر را کامل کنید.

مفرد	عمل	فعل	وقت	فاصله	برکت	عقل	وظیفه
جمع	اعمال	افعال	اوقات	فواصل	برکات	عقول	وظایف

۴- جمله‌های زیر را ترجمه کنید.

رَأْسُ الْإِيمَانِ الْإِحْسَانُ إِلَى النَّاسِ بالاترین درجه ایمان، نیکی به مردم است.

I am a student. I live in...

من یک دانش آموز هستم. من در ... زندگی می‌کنم.

I like my books and read them every day.

من کتابهایم را دوست دارم و هر روز آنها را می‌خوانم.

نکته املائی:

نکته املائی با مثالهای بیشتری توضیح داده شود.

❖ روان خوانی آن سوی پنجره برای مطالعه آزاد است.

❖ شعر نیایش: مطالعه آزاد